

Alise Toivanen

Varusmiesten sosiaalinen hyvinvointi

Koettu sosiaalinen hyvinvointi varusmiespalveluksen aikana – yhden perusyksikön kokemuksia

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

08.11.2021

Tekijä	Alise Toivanen
Otsikko	Varusmiesten hyvinvoinnista – Koettu hyvinvointi asepalveluksen aikana – yhden perusyksikön kokemuksia
Sivumäärä	43 sivua + 6 liitettä
Aika	08.11.2021
Tutkinto	Sosionomi
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Lehtori Ulla Saukkonen Lehtori Kirsi Lautala
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia varusmiesten koettua sosiaalista hyvinvointia varusmiespalveluksen aikana ja tuottaa Puolustusvoimille ajankohtaista tietoa varusmiesten sosiaalisesta hyvinvoinnista. Tutkimuksen toteuttamiseen on haettu ja saatu lupa Puolustusvoimien Pääesikunnalta. Kohderyhmänä tutkimuksen aineistonkeruussa oli erään varuskunnan yksi perusyksikkö. Osallistuminen tutkimukseen oli varusmiehille täysin vapaaehtoista ja tutkimusaineistoa käsiteltiin anonyyminä.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu sosiaalisen hyvinvoinnin käsitteestä, johon linkittyy niin hyvinvointi kuin koettu hyvinvointi. Lisäksi sosiaalisen hyvinvoinnin alakäsitteistä sosiaaliset suhteet, yhteisöllisyys ja ryhmä sekä sosiaalinen osallisuus ovat osa opinnäytetyön teoriapohjaa. Työn alussa käydään läpi tutkimuksen toimintaympäristöä tuomalla esiin Suomen Puolustusvoimien pääasialliset tehtävät ja toimintaa ajavat arvot, sekä asevelvollisuuden että varusmiespalveluksen tarkoitusta ja toimintaympäristöä. Lisäksi tutkimuksen kohderyhmää kuvataan nuoruutta käsittelevässä kappaleessa.</p> <p>Aineistonhankintamenetelmänä tässä tutkimuksessa käytettiin sähköistä kyselylomaketta, joka sisälsi määrällisen ja laadullisen tutkimusmenetelmän elementtejä. Kyselylomake piti ensisijaisesti sisällään väittämiä, joihin vastaajan tuli vastata 1-5-asteikolla: täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä. Lisäksi lomake sisälsi muutaman avoimen kysymyksen. Vastauksia kyselyyn tuli 23.</p> <p>Tutkimustyön voidaan ajatella tuovan ajankohtaista ja tärkeää tietoa varusmiesten sosiaalisesta hyvinvoinnista. Sosiaalisen hyvinvoinnin merkitys ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin on merkittävä ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukeminen asepalveluksen aikana luo merkittävää hyötyä niin yksilön kuin yhteisön hyvinvoinnille. Hyvinvoinnin ja sen eri osa-alueiden toteutuminen varusmiespalveluksen aikana ehkäisevät varusmiespalveluksen keskeyttämistä ja lisäävät yksilön viihtyvyyttä palveluksen aikana.</p> <p>Tutkimustulosten pohjalta voidaan todeta, että enemmistö vastaajista koki palveluksen aikana osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, ja että enemmistö koki tyytyväisyyttä sosiaalisiin suhteisiinsa. Osasta kyselyvastauksista tuli myös kuitenkin ilmi esimerkiksi kokemusta samanarvoisuuden puutteesta, yksinäisyyden kokemusta ja tyytymättömyyttä sosiaalisiin suhteisiin.</p>	
Avainsanat	asepalvelus, varusmies, sosiaalinen hyvinvointi, sosiaaliset suhteet, yhteisöllisyys, osallisuus

Author	Alise Toivanen
Title	Social Well-being of Conscripts – Perceived Social Well-being during Military Service
Number of Pages	43 pages + 6 appendices
Date	08. November 2021
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructors	Ulla Saukkonen, Lecturer Kirsi Lautala, Lecturer
<p>The aim of this thesis is to study the perceived social well-being of conscripts during their military service and provide the Finnish Defence Forces with up-to-date information on social well-being of conscripts. Permission to conduct the study has been sought and obtained from the Defence Command of the Finnish Defence Forces. The demographic for the study's data collection was a basic unit in a one garrison. Participation in the study was completely voluntary, and the data was handled anonymously.</p> <p>The theoretical framework of this thesis consists of the concept of social well-being, to which both well-being and perceived well-being are linked. In addition, social relationships, community and group, and social inclusion as subconcepts of social well-being are also part of the theoretical basis of this thesis. The thesis begins by reviewing the context of the study by highlighting the main tasks and values that drive the Finnish Defence Forces, and the purpose and context of conscription and military service. In addition, the demographic of the study is described in the chapter on youth.</p> <p>The method of this study mainly consisted of an electric questionnaire, which included elements of both quantitative and qualitative methodologies. The questionnaire comprised primarily statements which the respondent had to answer on a scale of one to five: from "strongly disagree" to "strongly agree". In addition, the questionnaire featured a few open questions. In total, there were 23 responses to the questionnaire.</p> <p>The study can be seen as providing up-to-date and important information on the social well-being of conscripts. Social well-being plays an important role in the overall well-being of an individual, and supporting social wellbeing during military service creates significant benefits for both the individual and the community. The realization of well-being and its various aspects during military service helps prevent dropping out and increases the individual's overall satisfaction during their service.</p> <p>Based on the results, it can be concluded that the majority of the subjects experienced social inclusion and sense of community during their service and that the majority were also satisfied with their social relationships. Some answers, however, exhibited experiences of a lack of social equality, feelings of loneliness, and dissatisfaction with social relationships.</p>	
Keywords	military service, conscription, conscript, social well-being, social relationships, community, inclusion

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Varusmiespalvelus	3
2.1	Suomen Puolustusvoimat	3
2.2	Asevelvollisuus ja varusmiespalvelus	3
2.3	Kaartin Jääkärirykmentti	6
3	Nuoruus elämänvaiheena	6
4	Sosiaalinen hyvinvointi	8
4.1	Hyvinvointi, koettu hyvinvointi ja hyvinvointitutkimus	9
4.3	Sosiaaliset suhteet	10
4.2	Yhteisöllisyys ja ryhmä	11
4.3	Sosiaalinen osallisuus	13
5	Tutkimusmenetelmät, toteutus ja aineistonkäsittely	14
5.1	Tutkimuslomakkeen suunnittelu	15
5.2	Tutkimuskysymykset	16
5.3	Aineiston hankinta	16
6	Kyselyn tulokset ja aineiston analyysi	17
6.1	Osallisuus	18
6.2	Yhteisöllisyys	21
6.3.	Sosiaaliset suhteet	25
7	Johtopäätökset	30
8	Pohdinta	32
8.1	Tutkimuksen luotettavuus, pätevyys ja eettisyys	32
8.2	Opinnäytetyön prosessin arviointi ja jatkotutkimusehdotukset	34
	Lähteet	38
	Liitteet	
	Liite 1. Tutkimuksen saatekirje	
	Liite 2. Kyselylomake	

1 Johdanto

Varusmiespalvelus on yksi nuorten miesten elämänselämän merkittävistä tapahtumista. Vuonna 2020 74,33 prosenttia kutsuntaikäluokan (2002 syntyneet) miehistä määrättiin kutsunnoissa palvelukseen. (Kutsunnat onnistuivat koronatilanteesta huolimatta – yli 74 prosenttia määrättiin palvelukseen, 18.12.2020). Myös naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suosio on kasvanut. Vuonna 2021 palvelukseen haki ennätysmäärä vapaaehtoisia naisia: 1 675 naista (Köngäs, 4.3.2021). Palveluksen keskeyttäneiden osuus on viime vuosina ollut 15–16 prosentin tasolla (Asevelvollisuus, 16.3.2021). Koska varusmiespalvelus koskettaa suurta osaa ikäluokkansa miehistä ja enenevässä määrin myös naisten osuus varusmiespalveluksen suorittavista kasvaa, on varusmiespalveluksen aikaan hyvinvointiin kiinnitettävä huomiota. Varusmiespalvelus ajoittuu nuoruuden ajanjaksolle, jolloin yksilö on keskellä erilaisia muutoksia ja kehitystehtäviä, kuten identiteetin ja persoonallisuuden kehitystä (Salmela, 2006: 15). Onkin tärkeää pohtia nuorten hyvinvointia myös varusmiespalveluksen ajanjakson puitteissa, jossa yhteiskunnalla on mahdollisuus kohdata suuri osa ikäluokkansa edustajista.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia varusmiesten koettua sosiaalista hyvinvointia varusmiespalveluksen aikana. Tämän työn tavoite on tuottaa tietoa varusmiesten kokemuksista sosiaalisen hyvinvoinnin eri osa-alueilta. Sosiaalisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin yhtä osa-aluetta, joka pitää sisällään muun muassa toimivat ihmissuhteet, yhteisöllisyyden sekä osallisuuden (Vesa ym., 2020: 9). Kohderyhmänä tässä tutkimuksessa on Kaartin jääkärirykmentin yksi perusyksikkö. Opinnäytetyöhön tämän aiheen parissa innoitti kiinnostus nuorten/nuorten aikuisten hyvinvoinnista. Tutkimusympäristönä varusmiespalvelus on mielenkiintoinen, Puolustusvoimat ovat instituutio, joka kohtaa tietyn ikäluokan vuosittain. Nuoret käyvät läpi kutsunnat ja suurin osa kutsunnoissa käyneistä astuu asepalvelukseen harjoittamaan sotilaallista maanpuolustusta. Varusmiespalvelus ajanjaksona antaa puitteet tutkimustyölle, jossa tutkimustyössä otetaan huomioon nuoren muuttunut toimintaympäristö. Nuori on uudessa elämänvaiheessa, jossa ympäristöllä on omat vaatimuksensa, jotka ovat jo itsessään mahdollisia vaikuttamaan nuoren koettuun hyvinvointiin. Tulosten pohjalta voidaan pohtia, miten varusmiesten sosiaalinen hyvinvointi näyttäytyy yhden perusyksikön näkökulmasta sekä miten sosiaalisen hyvinvoinnin mahdollisiin vajaisiin tulisi puuttua tai niitä ehkäistä.

Sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta on olennaista pohtia sosiaalisten suhteiden, yhteisöllisyyden sekä osallisuuden toteutumista yksilön elämässä ja toimintaympäristössä. Asepalveluksen aikainen ryhmä ja siinä toimiminen antaa hyvän tutkimusympäristön, jossa toteuttaa koettuun sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvää tutkimusta. Työssäni käytän termiä nuoret, ja viittaan sillä ikäluokkaan 18–30-vuotiaat. Suomen nuorisolaki määrittelee kaikki alle 29-vuotiaat nuoriksi (Finlex 1285/2016).

Varusmiespalvelus luo nuorelle uudet arjen raamit ja toimintaperiaatteet, elinympäristö muuttuu ja nuori elää uuden vertaisryhmän ympäröimänä. Tutkimusympäristö poikkeaa nuoren normaalista arjesta. Kappaleessa 2 tuon esiin varusmiespalvelun aikaista toimintaympäristöä, johon tutkimustyöni sijoittuu. Tutkimuksessani hyvinvoinnin näkökulma on sosiaalisessa hyvinvoinnissa. Sosiaalinen hyvinvointi valikoitui tutkimuksen teemaksi, sillä siihen liittyvät käsitteet ja ilmiöt ovat olennainen osa sosiaalialan ja sosionomin työkenttää. Sosiaalinen hyvinvointi pitää sisällään useita eri osa-alueita, tähän tutkimukseen valikoituivat niistä sosiaaliset suhteet, sosiaalinen osallisuus sekä yhteisöllisyys. Tutkimustyötä rajatakseni keskitän sosiaalisen hyvinvoinnin tutkimisen yksilölliseen ja yhteisölliseen kontekstiin, rajaamalla laajemman yhteiskunnallisen sosiaalisen hyvinvoinnin osa-alueen tutkimustyön ulkopuolelle. Hyvinvoinnin näkökulma tässä opinnäytetyössä on subjektiivinen, jolloin yksilön oma arvio omasta hyvinvoinnista on oleellisessa roolissa hyvinvointia tarkasteltaessa (Kainulainen, 2011). Avainkäsitteet ja niiden teoreettinen pohja on kuvattu tulevissa kappaleissa.

Tutkimalla tätä aihetta saadaan tärkeää tietoa Puolustusvoimien käyttöön nuorten koetusta sosiaalisesta hyvinvoinnista palveluksen aikana. Tutkimus palvelee Puolustusvoimien kehittämistyötä liittyen nuorien viihtyvyyteen, ryhmäytymiseen, osallisuuden kokemukseen ja hyvinvointiin varusmiespalveluksessa. Tutkimustyön tuloksilla saadaan kuvaa siitä, miten varusmiehet kokevat oman sosiaalisen hyvinvointinsa toteutumisen palveluksen aikana. Se voi tuoda esiin kehityskohteita, joihin Puolustusvoimien kehittämistyö voi tarttua. Jos sosiaalisen hyvinvoinnin osa-alueilla todetaan merkittäviä puutteita, on oleellista paneutua siihen, miten näitä puutteita voidaan ennaltaehkäistä ja näin ollen parantaa varusmiesten palvelusviihtyvyyttä sosiaalisen hyvinvoinnin aspektin osalta.

2 Varusmiespalvelus

Jotta tutkimuksen toimintaympäristö selkenee, kerron seuraavassa luvussa Suomen Puolustusvoimien tehtävistä, asevelvollisuudesta sekä varusmiespalvelusta ajanjaksona, joka tarjoaa muuttuneen toimintaympäristön nuoren elämään. Lisäksi kerron tutkimuksen kohdejoukon toimintaympäristöstä: Kaartin jääkärirykmentistä.

Työelämän kontaktinani toimi Puolustusvoimien Maavoimien joukko-osasto: Kaartin Jääkärirykmentti. Tutkimuslupa on saatu Puolustusvoimien Pääesikunnan koulutusosastolta (Tutkimuslupapäätös, Pääesikunnan koulutusosasto, 2021).

2.1 Suomen Puolustusvoimat

Suomen Puolustusvoimilla on pitkät perinteet Suomen historiassa. Puolustusvoimien pääasialliset tehtävät liittyvät Suomen alueen sotilaalliseen puolustukseen, kansan elinolojen sekä valtionjohdon toiminnan turvaamiseen sekä laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustamiseen. Lisäksi puolustusvoimien tehtävänä on muiden viranomaisten tukeminen, osallistuminen aluevalvontayhteistyöhön ja kansainvälisen avun antaminen sekä osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan. Normaalioloissa puolustusvoimien keskeisin tehtävä on suorituskyvyn kehittäminen ja ylläpito. Puolustusvoimat kouluttavat vuosittain noin 22 000 varusmiestä. Puolustusvoimien arvoihin kuuluvat isänmaallisuus, ammattitaito, oikeudenmukaisuus, vastuullisuus, luotettavuus ja yhteistyö. (Tietoa meistä, n.d.)

Puolustusvoimat on instituutiona yhteiskunnallinen ja vuonna 2021 Elinkeinoelämän valtuuskunnan (Eva) teettämän kyselyn mukaan Puolustusvoimiin kohdistuva luottamus osoittautuu vahvaksi, kun mitattiin kansalaisten luottamusta Suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen eri toimijoihin. (Pandemiassakin suomalainen luottaa presidenttiin, poliisiin ja puolustusvoimiin, 8.6.2021).

2.2 Asevelvollisuus ja varusmiespalvelus

Asevelvollisuuslain (1438/2007) mukaan Suomessa on asevelvollisuus jokaisella miespuolisella Suomen kansalaisella. Asevelvollisuus alkaa 18-vuoden iästä ja päättyy 60 vuoden ikään. Varusmiespalvelus kuuluu osaksi asevelvollisuutta ja se on mahdollista

suorittaa 30-vuoden ikään asti. Lisäksi naisilla on mahdollisuus suorittaa vapaaehtoinen asepalvelus. Kutsunnoissa tarkistetaan asevelvollisten palveluskelpoisuus, johon vaikuttavat asevelvollisen terveydentila sekä fyysinen ja henkinen suorituskyky. Kutsuntojen rooli on nuoren kohdalla merkittävä. Kutsuntojen tehtävänä on määrittää palveluskelpoisuus, päättää palveluspaikka- ja aika sekä kuulla nuoren omia toiveita liittyen palvelukseen. Niin kutsunnat, kuin varusmiespalvelus ja siviilipalvelus ovat merkittäviä tilaisuuksia kohdata suuri joukko nuoria. (Ketään ei jätetä yksin, 17.10.2019)

Varusmiespalveluksen oleellisin tavoite on ylläpitää Puolustusvoimien valmiutta sekä kouluttaa asevelvolliset sotilaallisen maanpuolustuksen eri tehtäviin. Vuosittain n. 22 000 varusmiestä saa varusmieskoulutusta. Yksilölle koituvat hyödyt voivat myös olla hyvin moninaisia. Puolustusvoimilla on yli 500 erilaista tarjottavaa tehtävää, mikä antaa mahdollisuudet varusmiehille löytää itselleen sopiva ja mieluisa palvelustehtävä. Ammatillisen osaamisen lisäksi varusmiespalvelus voi tarjota mm. sosiaalisia- ja esiintymistaitoja, ryhmävalmiuksia sekä kaverisuhteita. Palveluksen alkuvaiheessa nuori kohtaa uusia asioita, kuten yhteismajoituksen, lisääntyneen fyysisen rasituksen ja sotilaallisen kurin. Uusien tekijöiden vaikutus varusmiesten psyykkiseen kuormitukseen tunnistetaan ja otetaan huomioon palveluksen alkuvaiheen ohjelmassa. (Varusmiespalvelus ja -koulutus, n.d.) Tutkittaessa asevelvollisten varusmiesten motivaatiota suorittaa asepalvelus esiin ovat nousseet maanpuolustustahto, halu oppia uutta ja suoriutua tekemisistään, ja kokemus varusmiespalveluksesta jollain tasolla hyödyllisenä itselle. (Kempainen, 2020: 64) On kuitenkin hyvin yksilö- ja asennekohtaista, miten yksilö kokee hyötyvänsä varusmiespalveluksesta. Oleellista on muistaa, että osa ei koe hyötyvänsä palvelusajasta merkittävästi tai lainkaan.

Varusmiespalvelus ajanjaksona tarjoaa muuttuneen ympäristön ja omanlaisensa vaatimukset nuorelle. Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin merkityksestä sekä psyykkisen kuormituksen lisääntymisestä asepalveluksen aikana kertoo hyvin myös väitöskirja varusmiesten palveluksen keskeyttämisestä. Suurin syy keskeyttämiselle ovat sopeutumiskysymykset: sitoutuminen varusmiespalvelukseen, sopeutuminen sosiaalisiin suhteisiin, sopeutuminen fyysiseen rasitukseen ja sopeutuminen käskyvaltasuhteisiin (Salo, 2008). On tärkeää muistaa erilaiset tekijät, jotka vaikuttavat varusmiesten viihtyvyyteen palvelusaikana sekä heidän sopeutumiseensa palveluksessa. Palveluksen keskeyttämisen syitä seurataan ja keskeytyksien vähenemiseen pyritään vaikuttamaan mm.

Koulutus 2020 -ohjelmaan kuuluvilla uudistuksilla: mm. uudistettu alokasjakso, toimintakykyohjelma (Varusmiehet tyytyväisiä palvelukseen – keskeyttämisen määrä vakiintunut, 2.3.2020).

Myös sosiaalinen hyvinvointi varusmiespalveluksen aikana näyttäytyy tärkeänä tekijänä, kun pohditaan terveydentilan kokonaisvaltaisia vaatimuksia palvelusaikana. Varusmiespalveluksen fyysiset olosuhteet ja henkinen paine asettavat nuoren elämään uudenlaisia vaatimuksia verrattuna aiempaan elämään. Fyysinen kestävyys ja henkinen vahvuus ovat olennaisia asioita varusmiespalveluksessa pärjäämiseen. (Vainikainen, 2010). Sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta merkittävänä tekijänä varusmiespalveluksen aikana voidaan nähdä sosiaalinen tukiverkosto sekä vertaisryhmän tarjoama tuki.

Varusmiespalveluksen aikana varusmiesten hyvinvointia pyritään tukemaan erilaisin keinoin. Olennaisimpina palveluina joita varuskunnat tarjoavat ovat sosiaalikuraattorien sekä sotilaspappien palvelut. Sotilaspappien keskeisimpiä tehtäviä on hengellinen ja henkinen tukeminen sekä eettisen toimintakyvyn tukeminen ja kuuntelu sekä keskustelu. Sosiaalikuraattorit tarjoavat sosiaalialan ammattilaisten näkökulman varusmiespalveluksessa. Sosiaalikuraattorit voivat neuvoa ja ohjata erilaisten asioiden hoitamisessa ja käsittelemisessä. Kuraattorit tarjoavat apua elämän eri osa-alueilla ja toimivat lisäksi yhteyshenkilöinä muihin palveluihin, kuten etsivään nuorisotyöhön. Lisäksi varusmies-toimikunnat (VMTK) kehittävät varusmiesten palveluolosuhteita sekä vapaa-ajan toimintaa. (Varusmies 2021 -opas). Lisäksi Puolustusvoimat seuraavat varusmiesten tyytyväisyyttä armeija-aikaan vuosittaisten alku-, keskeyttämisen-, ja loppukyselyiden avulla.

Salon (2011) väitöskirjatutkimuksen mukaan kavereiden välinen kiinteys varusmiespalveluksessa tukee myös yksilöä ja vahvistaa koko ryhmän selviytymistä vaikeuksien kohdatessa. Tämän väitteen pohjalta voidaan ajatella, että ryhmän sisäinen vuorovaikutus ja ystävyysuhteiden solmiminen tuovat hyvinvointia yksilölle varusmiespalveluksen aikana. Kaverisuhteiden kiinteys yksilöä tukevana tekijänä saattaa olla merkittävä ja varusmiespalveluksen ajanjaksolla korostuvat yhteisön tuki sekä kiinteiden kavereiden merkitys sekä yhteisöllisyyden tuoma hyvinvointi.

2.3 Kaartin Jääkäriyrykmentti

Tutkimukseni sijoittuu Kaartin Jääkäriyrykmenttiin ja siellä toimivaan yhteen perusyksikköön. Kaartin Jääkäriyrykmentti on Maavoimien joukko-osasto ja sen tehtävänä on kouluttaa taisteluun rakennetulla alueella erikoistuvia joukkoja pääkaupunkiseudun ja Uudenmaan puolustamiseen. Kaartin Jääkäriyrykmentti sijaitsee Helsingin Santahaminassa ja siihen kuuluvat Kaartin pataljoona, Uudenmaan jääkäripataljoona, Puolustusvoimien urheilukoulu, Kaartin soittokunta sekä Uudenmaan aluetoimisto. Sotilaita koulutetaan kymmeneen erilaisiin tehtäviin, joista esimerkkeinä kaupunkijääkärit, sotilaspoliisit, tiedustelijat, sotilaskuljettajat ja johtajat. Lisäksi Kaartin pataljoonan asettama Maavoimien kunniakomppania toteuttaa sotilaallisia edustustehtäviä sekä kohteiden vartiointia. Palvelustehtävät edellyttävät suurimmaksi osaksi pidempää palvelusaikaa. Suurimmalla osalla palvelusaika on joko 11,5 tai 8,5 kuukautta. Kaartin jääkäriyrykmentti kouluttaa vuosittain n. 1600 varusmiestä. (Kaartin Jääkäriyrykmentti, n.d.)

3 Nuoruus elämänvaiheena

Tutkimustyöni kohderyhmänä ovat nuoret. Nuorina voidaan pitää 15–25-vuotiaita, mutta nuoruuden voidaan myös ajatella jatkuvan 29-vuotiaaksi. Nuoruus on osa ihmisen elämäntapaa ja se pitää sisällään sille ominaisia vaiheita sekä kehitystehtäviä. Nuoruudessa on olennaista minän kehitys sekä sosialisatioprosessi. Sosialisatioprosessilla tarkoitetaan yksilön kasvamista yhteiskunnan jäseneksi. Identiteetin ja persoonallisuuden rakentumista pidetään myös nuoruusvuosien merkittävänä tehtävänä. Vertaisryhmien tärkeys korostuu sisäisten muutosten ja epävarmuuden myötä. Riippumattomuus auktoriteetista kasvaa ja autonomia lisääntyy. Lisäksi ympäristömuutokset vahvistuvat. Yksilön kannalta tärkeät elämäntapavaihtoehdot, kuten koulutus, ammatinvalinta, ihmissuhteet ja elämäntapa tulevat ajankohtaisiksi. (Salmela, 2006: 15–16) Varusmiespalvelus kohdistuu aikaan, jossa nuoren elämässä on paljon elämäntapavaihtoihin liittyviä kysymyksiä. Nuori saattaa vielä pohtia tulevaa koulutustaan sekä ammatinvalintaansa ja nuoruusvaiheen sosialisatioprosessi saattaa vielä olla kesken.

Ystävät ja ihmissuhteet ovat suuressa roolissa nuoruuden elämänvaiheessa. Sosiaalisen vuorovaikutuksen kentällä on merkittävää se, miten yksilö havainnoi maailmaa, millä tapaa hän suhtautuu muihin ihmisiin sekä millainen hänen minäkäsityksensä on. Nuoren kokemus itsestä ja muista heijastuu niin ihmissuhteisiin kuin käyttäytymiseen. Ystävyyssuhteet ovat myös osa nuoren persoonallisuuden ja identiteetin rakentumista,

sosiaalinen vertailu ja vuorovaikutus auttavat nuorta muokkaamaan käsitystä itsestään. Ystävien arvoilla ja asenteilla on osuutensa nuoren luonteenpiirteiden muovautumisessa ja sosiaalisen vastuuntunnon kehityksessä. (Salmela, 2006: 15, 37). Nuoren minäkuvan rakentumiselle on olennaista se, millaista palautetta hän saa omasta toiminnastaan. Palaute voi liittyä niin ulkonäköön, hyväksyntään tai menestykseen. Ikätoverien merkitys korostuu nuoruuden elämänvaiheessa. (Pekkarinen, 7.9.2007). Näin ollen nuoren sosiaaliset suhteet ja sosiaalinen ympäristö ovat merkittävässä roolissa nuoren minäkuvan sekä identiteetin rakentumisessa.

18–22-vuoden ikää, jossa varusmiespalvelus myös yleensä suoritetaan, voidaan kutsua jälkinuoruudeksi. Jälkinuoruuteen kuuluvat identiteettikriisit ja vastuu sekä yhteiskunnan jäsenyys ovat vahvistuneet ja vahvistumassa. Identiteetin rakentuminen on tärkeä osa tätä ikävaihetta ja siihen vaikuttaa suuresti ryhmään kuuluminen, joka lisää nuoren itsevarmuutta. Ryhmän ulkopuolelle jääminen sekä yksinäisyyden kokemus voivat haitata nuoren psyykkistä kehitystä. (Aalberg&Siimes, 2007: 70–73). Havighurst (1982, 83) nimeää ikävuodet 18–30 varhaiseksi aikuisuudeksi. Tämän ajanjakson hän nimeää hyvin opettavaisena, jolloin yksilö on erityisen herkkä ja valmis oppimaan asioita. Havighurst kuvaa tämän vaiheen kehitystehtäviksi mm. yhteisöllisen vastuun ottamisen sekä sellaisten sosiaalisten ryhmien löytämisen, joihin yksilö tuntee kuuluvansa. Varusmiespalvelus antaa nuorelle puitteet yhteisölliseen toimintaan, jossa yksilön tulee ottaa vastuuta niin itsestään kuin myös vertaisryhmän yhteisistä tavoitteista ja niiden onnistumisesta.

Ryhmään kuuluminen ja yksinäisyyden kokemus ovat myös osa sosiaalisen hyvinvoinnin käsitteistöä, ja nuoruuden kehitystehtävissä sosiaalinen hyvinvointi näkyy juuri ystävyyssuhteiden merkityksen korostumisessa sekä ryhmään kuulumisen tarpeena. Yksinäisyyden kokemus on sosiaalista (ja kokonaisvaltaista) hyvinvointia merkittävästi heikentävä tekijä ja yksinäisyyden kokemus itsessään voi olla haitaksi nuoren kehitykselle. Sosiaaliin ryhmiin kuuluminen voidaan myös nähdä tärkeänä osana asepalvelusta. Nuoren minäkuvaan ja identiteettiin vaikuttavat ulkopuolisten kokemuksen ja näkemykset nuoresta hänen omien ajatuksiensa lisäksi. Onnistumiset, hyväksytyksi tuleminen ja positiivinen palaute ovat omiaan lisäämään nuoren itsetuntoa ja positiivista käsitystä itsestään.

4 Sosiaalinen hyvinvointi

Sosiaalinen hyvinvointi, johon tutkimustyöni pohjautuu, on yksi kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin osa-alueista ja sillä on merkittävä vaikutus yksilön hyvinvointiin. Käsitteenä sosiaalinen hyvinvointi ei ole kovin selkeä tai vielä edes johdonmukaisesti määritelty. Sosiaalisen hyvinvoinnin määrittelyssä tulee pohtia mitkä asiat vaikuttavat sosiaaliseen hyvinvointiin sekä sitä, mihin asioihin sosiaalinen hyvinvointi vaikuttaa. Hyvän sosiaalisen hyvinvoinnin katsotaan lisäävän koettua hyvinvointia sekä tyytyväisyyttä elämään. Sosiaalisen hyvinvoinnin katsotaan rakentuvan ainakin kahdella tasolla; yksilö- ja yhteisötasolla. Yksilöllisen sosiaalisen hyvinvoinnin rakentavia tekijöitä ovat sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus, osallisuus ja sosiaalinen pääoma. (Vesa ym., 2020: 9). ”Sosiaalinen” hyvinvoinnin elementtinä viittaa niin ihmisen sisäiseen kuin ulkoiseen, siihen vaikuttavat ihmisen minäkäsitys, identiteetti, tottumukset, kokemukset sekä arvot ja normit. Sosiaaliset tarpeet rakentuvat hyvin yksilöllisesti, mutta lähiympäristöllä ja eletyllä elämällä on vaikutusta siihen mitä yksilö pitää arvossa. (Kananoja 2010: 126, 128)

Sosiaalisen hyvinvoinnin kokemus syntyy yleisesti siitä, kun elinympäristö ja sosiaaliset suhteet pystyvät vastaamaan ihmisen omiin odotuksiin ja ne näin ollen mahdollistavat yksilölle omanlaisen elämäntyylin sekä mahdollisuuden toteuttaa sitä. Sosiaaliseen hyvinvointiin voidaan liittää kokemus yhteenkuuluvuudesta, onnellisuudesta, turvallisuudesta ja tunne siitä, ettei ole yksinäinen. (Pirhonen ym., 2018: 292.). Voidaan siis katsoa, että sosiaalinen hyvinvointi pitää sisällään yhteisöllisyyttä, ryhmään kuulumista, osallistumista, luottamusta, verkostoja sekä toimivia sosiaalisia suhteita. Sosiaalinen hyvinvointi on lisäksi sosiaalisen ympäristön havainnointia ja ymmärtämistä. Sosiaalinen hyvinvointi pitää sisällään sosiaaliseen kanssakäymiseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvää hyvinvointia, kuten hyvät sosiaaliset suhteet. Toimivat sosiaaliset suhteet tukevat terveyttä ja edistävät hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. (Puustinen, 2020). Sosiaalinen hyvinvointi voidaan nähdä laajemmin yhteiskuntaan ja sen rakenteisiin viittaavana käsitteenä, mutta sillä on myös yksilön kokemusta mittaava näkökulma, johon tässä opinnäytetyössä keskitytään.

Tässä opinnäytetyössä sosiaalisen hyvinvoinnin laajasta aihealueesta avainkäsitteiksi ovat valikoituneet sosiaaliset suhteet, yhteisöllisyys (ja ryhmä) sekä sosiaalinen osallisuus, joita esittelen kappaleissa 4.2, 4.3 ja 4.4. Nämä sosiaalisen hyvinvoinnin osa-alu-

eet ovat merkittävässä asemassa kokonaisvaltaisen sosiaalisen hyvinvoinnin kokemuksesta. Osa-alueet on valittu tähän työhön, koska ne ovat suuressa osassa sosiaalisen hyvinvoinnin kokemuksesta ja niiden toteutumisen voidaan katsoa mahdollistuvan varusmiespalveluksen ympäristössä ja näin ollen niiden toteutumisen arviointi yksilöiden kokemusten kautta on mahdollista.

4.1 Hyvinvointi, koettu hyvinvointi ja hyvinvointitutkimus

Sosiaalinen hyvinvointi linkittyy olennaisesti kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Hyvinvointi käsitteenä on hyvin moniulotteinen. Hyvinvointi arkipuheessa viittaa yleensä enemmän mielihyvän ja nautinnon käsitteisiin. Tutkimusmielessä hyvinvointi nähdään kuitenkin laajana alueena, joka kattaa aineellisen perustan (elintaso) lisäksi sosiaaliset suhteet, terveyden sekä sosiaalisen identiteetin. Hyvinvointiin vaikuttavat niin elinolot, että yksilön kyvyt ja mieltymykset, joiden avulla yksilö tuottaa itselleen hyvinvointia. (Karvonen, 2019: 96). Hyvinvoinnin käsitteessä on oleellista sen kytkeytyminen niin yhteiskunnan rakenteisiin kuin myös toisaalta ihmisen omaan toimintaan. Hyvinvointia on mahdollista tarkastella niin objektiivisella kuin subjektiivisellä näkökulmalla. Objektiiivisuudella tarkoitetaan mittareita, joita voidaan mitata, kuten varallisuutta tai koulutusta. Subjektiivisuus korostaa ihmisen omaa kokemusta. (Niemelä, 2010: 16, 36). Tässä opinnäytetyössä tarkastelussa on subjektiivinen, yksilön oma kokemus (sosiaalisesta) hyvinvoinnistaan.

Aiemmin mainittu terveys hyvinvoinnin käsitteenä pitää sisällään fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin (Huttunen, 2010). Tässä työssä yhdistyvät hyvinvoinnin jaottelusta terveyteen, sen sosiaalinen näkökulma sekä koetun hyvinvoinnin näkökulma. Yksilön hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ovat mm. sosiaaliset suhteet, mahdollisuus itsensä toteuttamiseen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. (Hyvinvointi, päivitetty 4.9.2020). Pohjoismaisessa hyvinvointitutkimuksessa on yleisesti käytetty suomalaisen sosiologi Erik Allardtin (1993) teoriaa, joka jakaa hyvinvoinnin kolmeen eri ulottuvuuteen. Ulottuvuudet ovat elintaso(having), sosiaaliset suhteet tai psykososiaalinen hyvinvointi(loving) sekä itsensä toteuttaminen tai mielekäs tekeminen(being). Opinnäytetyöissäni tarkastelun alla on Allardtin jaottelun mukaan sosiaalisten suhteiden tai psykososiaalisen hyvinvoinnin (loving) osa-alue.

Hyvinvoinnin mittaaminen on monimutkaista, ja tutkijoiden eriävät mielipiteet termin sisällöstä vaikuttavat tutkimukseen. Olennaista on kuitenkin se, että hyvinvoinnin käsitteen moninaisuuden kannalta sitä ei kyetä mittaamaan yhdellä mittarilla. Hyvinvointia voidaan tutkia niin objektiivisesti kuin subjektiivisesti. Hyvinvointia on tutkittu alun perin objektiivisilla mittareilla, jotka nojaavat taloudellisiin tulosindikaattoreihin, kuten sosio-ekonomiseen asemaan tai varallisuuteen. Siksi on alettu ajatella, että hyvinvoinnin tutkimukseen tulee lisätä ihmisen oma, subjektiivinen kokemus ja näkemys omasta hyvinvoinnistaan. (Eckersley, 2000). Erik Allardtin (1993) mukaan yksilöiden hyvinvoinnin mittaamisessa voidaan käyttää esimerkiksi kyselyitä, tilastoja ja rekisterejä, jolloin tietoa saadaan monella tapaa ja hyvinvoinnin eri ulottuvuuksien mittaaminen on helpompaa. Pohjoismainen hyvinvointitutkimus nojaa vahvasti Allardtin kolmijakoon hyvinvoinnin kolmesta ulottuvuudesta: elintaso, sosiaaliset suhteet tai psykososiaalinen hyvinvointi ja itsensä toteuttaminen tai mielekäs tekeminen.

Vaikka hyvinvointitutkimusta on Suomessa kuitenkin tehty hyvin laajasti, tieto hyvinvoinnista on kuitenkin hyvin hajanaista. Hyvinvoinnintutkimusta tutkimusalueena kehitetään koko ajan ja erityisesti koetun hyvinvoinnin mittaaminen vaatii kehittämistä. Koetun hyvinvoinnin tutkimiseen liittyvä tieto on tällä hetkellä suppeaa. Koettua hyvinvointia eniten selittävät tekijät eivät ole täysin suoraviivaisesti löydettävissä, sillä hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden välillä on paljon yhteisvaikuttavuutta. (Raijas, 2008, 12). Hyvinvoinnin mittaaminen on kuitenkin haastava tehtävä. Käsitteenä hyvinvointi on erittäin laaja. Uusien hyvinvoinnin seurantavälineiden kehittämisen haasteina nähdään hyvinvoinnin käsitteistön monimuotoisuus ja subjektiivisuus sekä hyvinvoinnin osa-alueiden yhteismitattomuus. (Hoffren&Rättö, 2011, 219).

4.3 Sosiaaliset suhteet

Sosiaaliset suhteet ja niiden toimivuus ovat tärkeä osa yksilön koettua sosiaalista hyvinvointia. Sosiaalisilla suhteilla viitataan ihmisten välisiin jatkuviin yhteyksiin. Useat tutkimukset kertovat, että etenkin sosiaaliset suhteet vaikuttavat laajasti yksilön hyvinvointiin. Sosiaalisten verkostojen laajentaminen on mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa ja arjessa. Sosiaaliset verkostot tarkoittavat yksilön ympäröiviä sosiaalisia suhteita, joiden välityksellä yksilö on vuorovaikutuksessa toisten ihmisten sekä yhteisöjen kanssa. Sosiaaliset verkostot ja niiden pysyvyys tuottavat hyvinvointia ja voimavaroja. Esimerkkejä erilaisista sosiaalisista suhteista ovat sukulaisuus- ja perhesuhteet, ystävyys- ja tuttavuussuhteet sekä päivittäiset suhteet, joihin kuuluvat arkipäivän etäämmät suhteet,

kuten työpaikalla solmitut suhteet. Yksilön sosiaalisilla suhteilla nähdään olevan suuri merkitys esimerkiksi selviytymis- ja stressinsietokyvyille. (Ahokas, 2011: 141, 145, 147). Selviytymis- ja stressinsietokyky voidaan nähdä tärkeänä asiana varusmiespalveluksen ympäristössä, joka haastaa varusmiestä monenlaisissa uusissa tilanteissa. Tällöin palveluksen sisäiset sosiaaliset suhteet ovat tärkeässä osassa.

Sosiaalisten suhteiden osalta tärkeää on niiden toimivuus ja tyytyväisyys niihin. Toimivat sosiaaliset suhteet edistävät ihmisen kokonaisvaltaista ja sosiaalista hyvinvointia ja mielenterveyttä. Ihmisellä on lajina luontainen tarve tuntea kuuluvansa joukkoon ja liittyä muihin. Eroja on kuitenkin siinä, miten joukkoon kuuluminen näkyy yksilön elämässä. (Sosiaaliset suhteet, n.d.) Sosiaalisiin suhteisiin tyytyväisyyden vastakkaisena ajatuksena on kokemus yksinäisyydestä. Yksinäisyys on negatiivinen tunne siitä, etteivät ihmissuhteet ole riittäviä määrältään tai laadultaan. Yksinäisyyden kokemus on negatiivinen olotila, jossa ihmissuhteissa on joko määrällisesti tai laadullisesti puutteita. Yksinäisyys voi tuntua kokemuksena, jossa yksilö kokee, ettei hänellä ole ketään kellenelle puhua tai ketään, joka voisi ymmärtää miltä yksilöstä tuntuu. On kuitenkin hyvin yksilöllistä, millainen määrä sosiaalisia suhteita koetaan riittävänä. (Lyyra ym., 2019; Junttila 2015)

Sosiaalisuus liittyy siinä mielessä sosiaalisten suhteiden ajatukseen, että se kertoo, miten kiinnostunut yksilö on muiden ihmisten seurasta. Sosiaalisuus on synnynnäinen temperamenttipiirre. (Keltikangas-Järvinen, 2010: 17). Tämä viittaa siihen, että yksilöiden väliset tarpeet sosiaalisten suhteiden kannalta vaihtelevat merkittävästi, ja tyytyväisyyden kokemus sosiaalisten suhteiden kannalta on hyvin subjektiivinen. Sosiaalisten suhteiden riittävyys voi tarkoittaa yhtä tai kymmentä ystävää ja se on pitkälti yksilön oman kokemuksen varassa.

4.2 Yhteisöllisyys ja ryhmä

Yhteisöllisyydellä tarkoitetaan vuorovaikutusta, yhdessä olemista ja tekemistä. Se muodostuu sosiaalisista suhteista, jotka ovat yksilölle merkittäviä, luottamuksellisia ja pitävät sisällään yhteenkuuluvuutta. Yhteisön käsitteellä laajimmillaan voidaan viitata kaikkien ihmisten väliseen vuorovaikutukseen tai ihmisryhmiin, joiden jäsenillä on jotakin yhteistä. Yhteisölliset suhteet ovat olennainen osa yksilön hyvinvointia. (Pessi&Seppänen, 2011: 288, 289).

Yhteisölliset suhteet ovat osa ihmisen hyvinvointia. Erik Allardt määrittelee myös hyvinvointiteoriassaan (1976) yhdeksi hyvinvoinnin ulottuvuudeksi yhteisyyssuhteet (loving). Erilaiset sosiaalisten suhteiden muodostelmat voidaan nähdä yhteisinä ja lähiyhteisöiden tuottama onnellisuuden kokemus on merkittävä. Yhteisö sekä yhteisöllisyys koetaan selkeästi yhtenä hyvän elämän kulmakivistä. Yhteisöön kuulumisen luo turvallisuuden tunnetta, sen rajat ja toimintaa ohjaavat normit voivat säädellä yksilön toimintaa ajoittain myös tiukasti. Yhteiskuntapoliittisessa ajattelussa toivotaan, että yhteisöt voisivat tukea jäsentensä henkistä hyvinvointia ja suojata heitä esimerkiksi riskeissä, kriiseissä ja tragedioissa. (Pessi&Seppänen, 2011: 290, 291).

Ryhmällä sen sijaan tarkoitetaan erilaisia joukkoja ihmisiä, joihin kuulumme. Esimerkkejä luonnollisista ryhmistä ovat perhe ja kansalaisuus. Toisaalta ryhmiä voidaan myös muodostaa erilaisissa ympäristöissä. Ryhmien lisäksi sosiaalisia muodostelmia ovat yhteisöt ja sosiaaliset verkostot. Ryhmän keskeisiin ominaisuuksiin kuuluvat vuorovaikutus, näkemys yhteenkuuluvuudesta, keskinäisriippuvuus, yhteiset tavoitteet, tarvetydytys sekä roolit ja normit. (Ahokas ym., 2014, 131–133). Ryhmäteema on myös osa varusmiespalvelus aikaa. Hoikkala ym. (2009) ovat tutkineet ryhmäteemaa osallistavaa havainnointia hyödyntäen teoksessa ”Tunnetut sotilaat” (Kappale 5 Ryhmät: 124–188) Tutkimuksessa on havainnointi mm. varusmiesten ryhmiä ja palveluksenaikaista sosiaalista organisoitumista. Teoksessa mainitaan mm. solidaarisuus, vertaisuus ja ryhmäkollektiivisuus. Yhteisöllisyyden teema on läsnä myös edellä mainituissa käsitteissä.

Yhteisöllisyyden syntymiselle on olennaista, että ryhmällä/joukolla on yhteisiä intressejä. Jaetut intressit saavat usein myös aikaan yhdessä toimimisen (yhteistyö) sekä yhteydentunteen tuntemisen toisiaan kohtaan. Yhteisöllinen toiminta syntyy, kun toimijoina ovat ryhmäksi muovautuneet yksilöt, joka myös ryhmän ulkopuolelta tunnistetaan ryhmäksi. Lisäksi yhteisö itsessään tarjoaa yksilölle kokemuksen kuulumisesta. Kuulumisen mahdollisuutta pidetään yhtenä yhteisön tärkeimmistä asioista. Lisäksi solidaarisuuden käsite liittyy olennaisesti yhteisöllisyyteen. Yhteisöllisyys koostuu yhteisistä intresseistä, joiden mukaan toimitaan sekä yhteydentunteesta. Yhteisöllisyys edellyttää toteutuakseen vertaisuutta, samanarvoisuutta, hyväksyntää, sitoutumista ja luottamusta yhteisön jäsenten kesken. Luottamus voidaan nähdä olennaisena osana niin hyvien ihmissuhteiden kuin yhteisöllisyyden toteutumista. (Pessi&Seppänen, 2011: 292, 293, 295).

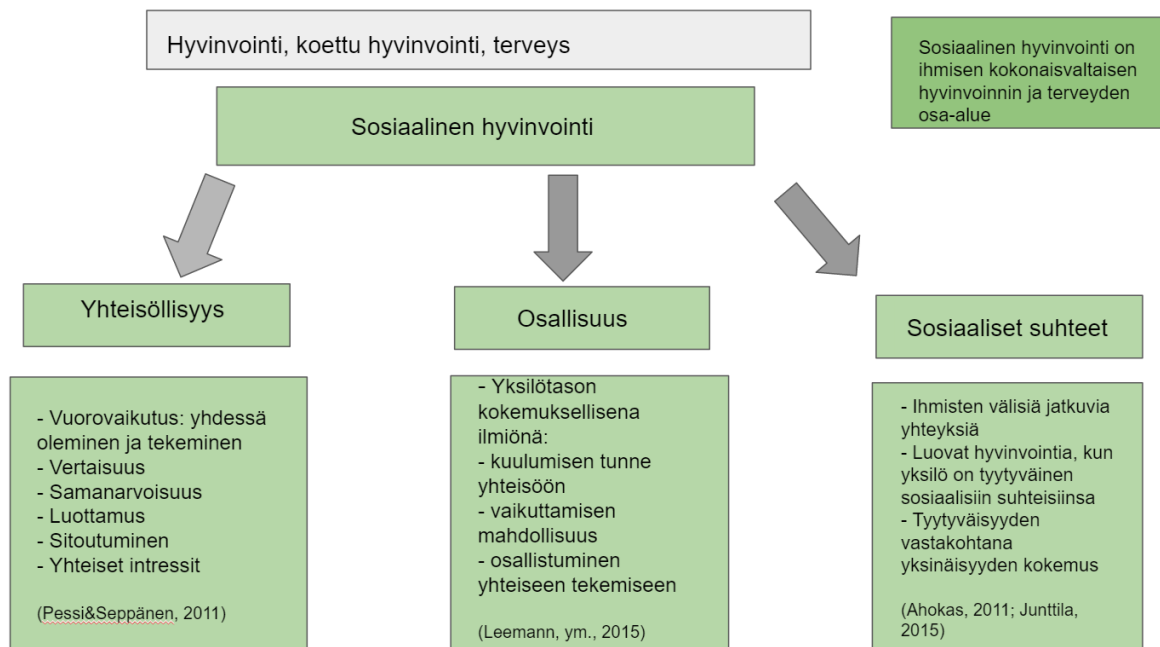
4.3 Sosiaalinen osallisuus

Sosiaalisen osallisuuden käsitettä käytetään usein syrjäytymisen vastakohtana, vaikka käsitteelle ei kuitenkaan ole vakiintunutta määritelmää. Sosiaalinen osallisuus on laaja aihealue, ja se pitää sisällään erilaisia näkökulmia. Sosiaalisella osallisuudella on yleisesti yhteiskunnalliset juuret. Yhteiskunnallisesti ajateltuna sosiaalinen osallisuus käsitetään valtion velvollisuudella tukea kansalaisten osallistumista yhteiskuntaan. Tässä opinnäytetyössä rajataan sosiaalisen osallisuuden yhteiskunnallinen näkökulma pois tutkimustyöstä. Sosiaalista osallisuutta voidaan siis myös käsitellä myös yksilötasolla, kokemuksellisenä ilmiönä. (Leemann, Kuusio, & Hämäläinen, 2015: 1) Yksilön näkökulmasta sosiaalinen osallisuus on kokemus, joka syntyy, kun ihminen kokee kuuluvansa itselleen merkitykselliseen yhteisöön tai ryhmään. Yhteisön sisällä osallisuus ilmenee jäsenten keskinäisenä arvostuksena sekä luottamuksena ja mahdollisuutena vaikuttaa yhteisössään. (Osallisuuden edistäminen, päivitetty 29.10.2020) Tässä opinnäytetyössä sosiaalista osallisuutta tarkastellaan kokemuksellisenä, yksilöntason tunneperäisenä ilmiönä, joka linkittyy osallisuuteen ryhmän sisällä.

Sosiaalisen osallisuuden voidaan ajatella liittyvän erilaisiin sosiaalisiin suhteisiin. Karl Polanyin taloudellisen osallistumisen luokittelun mukaan sosiaaliset suhteet voidaan jakaa neljään ryhmään: markkinasuhteet, byrokraattiset suhteet, assosiativiset suhteet (perustuvat henkilöiden yhteisiin intresseihin) ja yhteisölliset suhteet (jaettu identiteetti; perhe, ystävät). Edellä mainituista assosiativiset sekä yhteisölliset suhteet toteutuvat varusmiespalveluksen ympäristössä. Sosiaalinen osallisuus on suhteessa aikaan ja paikkaan. Sosiaalisen osallisuuden jakautuminen on yksilöllistä ja siihen vaikuttavat eri tekijät kuten sosiaaliset suhteet, sosiaalinen toimintakyky ja osallisuuden kokemus. (Leemann ym., 2015: 4)

Sosiaalisen osallisuuden kokemuksellinen luonne voidaan nähdä tunneperäisenä, henkilökohtaisena ja subjektiivisena ilmiönä, joka syntyy sosiaalisessa kanssakäymisessä. Keskeisenä nähdään tunne yhteisöön/yhteiskuntaan kuulumisesta ja subjektiivinen kokemus mahdollisuuksista vaikuttaa oman elämänkulkuun. Osallisuuden kokemuksesta tulee osallistuminen. Osallisuus on vuorovaikutusta ja sen kokemus syntyy osallistumisen prosessissa, joka edistää sosiaalisen osallisuuden tunneperäistä kokemusta. On kuitenkin tärkeää muistaa osallisuuden ja osallistumisen ero: osallistuminen on prosessi, joka tukee sosiaalisen osallisuuden kokemusta. Tällä tarkoitetaan sosiaalisen osallisuuden olevan kokemuksellisenä prosessina laajempi käsite kuin osallistuminen.

Osallisuus on tunne johonkin kuulumisesta sekä sen lisäksi myös toimintaa. Sosiaalinen osallisuus mahdollistaa omiin asioihin vaikuttamisen sekä yhteisöön kuulumisen. (Leemann ym., 2015: 5–6).

Kuva 1. Tutkimukseen linkittyvät sosiaalisen hyvinvoinnin osa-alueet ja niiden keskeisin sisältö

5 Tutkimusmenetelmät, toteutus ja aineistonkäsittely

Tässä opinnäytetyössä aineistonkeruu toteutettiin sähköisen kyselylomakkeen avulla, joka jaettiin Puolustusvoimien yhteyshenkilön kautta yhden varuskunnan yhdelle perusyksikölle. Kyselylomake hyödynsi niin määrällistä kuin laadullista menetelmää. Tässä tutkimuksessa tutkimuksen perusjoukkona toimii Kaartin Jääkärirykmentin yksi perusyksikkö, jolle kysely toteutettiin. Perusyksikköjen koot vaihtelevat ja tietooni sain, että kyselyyn vastaamistilaisuudessa paikalla olisi n. 60-90 varusmiestä perusyksiköstä. Kysely toteutettiin siten, että perusyksikkö oli kokoontunut tilaan, jossa heille jaettiin tutkimuksen saatekirje sekä kyselylomakkeen QR-koodi, jonka avulla he pystyivät halutesaan vastata kyselyyn. Kyselyyn oli mahdollista vastata päivän ajan, jonka jälkeen vastaukset siirrettiin analysointiin. Sähköinen kyselylomake valikoitui sujuvamman tiedonkäsittelyn perusteella.

Tutkimuksessa yhdistyi kvantitatiivinen sekä kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimusaineiston keruussa hyödynnettiin niin määrällisiä kuin laadullisia keinoja. Lomakkeen suljetut kysymykset edustavat kvantitatiivista menetelmää, joissa tutkimuksen pääpainokin on. Kvalitatiivista tutkimusmenetelmää tuovat esiin lomakkeen avoimet kysymykset, joiden avulla kohderyhmän oma ääni saadaan laajemmin kuuluviin. (Kananen, 2011: 13).

Kvantitatiivinen tutkimus perustuu mittaamiseen ja se pyrkii yleistämään. Tämä voi tarkoittaa mm. sitä, että pieneltä joukolta isompaan ilmiöön liittyvistä havaintoyksiköistä kerätään tietoa kyselylomakkeen avulla. Tämän pienen joukon eli otoksen katsotaan tällöin edustavan koko suurta joukkoa eli perusjoukkoa. Kvantitatiivinen tutkimus kuitenkin edellyttää riittävää määrää havainnoitavia, jotta tulokset olisivat luotettavia ja ne voitaisiin katsoa edustavan koko perusjoukkoa. (Kananen, 2011: 17). Tässä työssä tutkimuksen perusjoukkoa edustaa kyselyyn osallistunut perusyksikkö eli komppania. Tutkimuksella pyrittiin saamaan tietoa yhden perusyksikön kokemuksista liittyen sosiaaliseen hyvinvointiin.

5.1 Tutkimuslomakkeen suunnittelu

Tutkimuslomakkeen pohjaksi valikoitu Google Forms lomake. Google Forms lomakepohja on selkeä, ja sen avulla on helppo toteuttaa kysely anonyymisti. Tutkimuslomake ja sen väittämät on koottu käyttäen pohjana teoriaa ja kysymyksenasettelu on tehty mahdollisimman selkeäksi, jotta virhetulkinnoilta vältytään. Olennaiset käsitteet on operationalisoitu. Päädyin esittämään halutut kysymykset väittämien avulla, joihin vastataan 1-5 mittarilla. 1= täysin eri mieltä ja 5=täysin samaa mieltä, kolmannen eli keskimäisen vaihtoehdon ollessa ”En osaa sanoa”. Kyseinen vastausasteikko on nimeltään likert-asteikko. Asteikko pitää sisällään joukon asenneväittämiä ja ne ilmaisevat kielteistä ja myönteistä asennetta kyseiseen väittämään (Vainikainen, n.d.). Koin Likert-asteikon selkeäksi, jotta vastausvaihtoehdot pysyvät koko ajan samoina mikä helpottaa ja selkeyttää kyselyyn vastaamista ja pienentää riskiä virheellisiin vastauksiin.

Lisäksi lomake sisälsi muutaman avoimen kysymyksen, joiden avulla oli tarkoitus syventää ja täydentää tutkittavaa tietoa (Hirsjärvi ym. 2000, 186). Avoimien kysymysten vastauksia ei niiden vähäisen määrän vuoksi analysoitu sisällönerittelyn avulla. (Hirsjärvi ym. 2004, 209-210). Avointen kysymysten osalta tutkimustuloksissa tuodaan esiin muutama vastaus.

5.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset muotoutuivat avainkäsitteiden operationalisoinnin avulla. Käsitteet on teoriatasolla avattu auki kappaleessa 4. Tutkimuskysymykset valikoituivat sosiaalisen hyvinvoinnin osa-alueelta sosiaalisen osallisuuden, yhteisöllisyyden sekä sosiaalisten suhteiden aihealueisiin. Tutkimuksessa haluttiin selvittää:

1. Miten varusmiehet kokevat osallisuuden ryhmässä?
2. Miten varusmiehet kokevat yhteisöllisyyden ryhmässä?
3. Mikä on varusmiesten kokemus sosiaalisista suhteista varusmiespalveluksen aikana?

Nämä tutkimuskysymykset pyrkivät selvittämään sosiaalisen hyvinvoinnin kokemusta. Ajatuksena on, että osallisuuden kokemuksessa olennaista ovat tunne yhteisöön kuulumisesta ja osallistumisesta päätöksentekoon, yhteisöllisyyden kokemuksessa olennaista ovat samanvertaisuus, luottamus, hyväksytyksi tuleminen ja sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin. Sosiaalisten suhteiden osalta tarkastellaan niihin tyytyväisyyttä sekä yksinäisyyden kokemusta.

Kyselylomake ja siinä olevat kysymykset löytyvät liitteenä. Tutkimuksessa kysymyksissä käytettiin termiä ”ryhmä”. Yksilötasolla kyselyyn vastaajilla oli vapaus pohtia mitä ryhmä tässä tilanteessa tarkoittaa. Varusmiespalveluksen aikana varusmiehet ovat osa useampaa ryhmäksi luokiteltavaa kokoonpanoa, esimerkiksi pienemmässä muodossa tupa tai isommassa koko perusyksikkö. Oletus on, että vastaaja henkilökohtaisesti pysyy nimeämäänsä ensisijaisen ryhmän, johon kokee ensisijaisesti kuuluvansa asepalveluksen aikana.

5.3 Aineiston hankinta

Tutkimuksen suorittamiseen haettiin ja saatiin tutkimuslupa Puolustusvoimien Pääesikunnan koulutusosastolta. Tutkimuslupa koski tutkimuksen aineistonhankinnan osa-alueella sähköistä kyselylomaketta. Tutkimuksen saatekirje (Liite 1) jaettiin kyselyyn osallistujien nähtäväksi. Tutkimuksessa käytettiin sähköistä kyselylomaketta. Lomake (Liite 2) sisälsi suljettuja kysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Kyselylomake jaettiin

Puolustusvoimien yhteyshenkilön kautta perusyksikön varusmiehille, jotka toteuttivat kyselyn niin halutessaan yhteisen tilaisuuden yhteydessä. Tutkimuksen saatekirjeessä on tuotu selvästi esille tutkimuksen olevan varusmiehille vapaaehtoinen sekä vastausten pysyvän anonymoineina koko prosessin ajan. Kyselylomakkeen täyttäminen ei vaadi tunnistautumista tai yhteystietojen antamista, mikä takaa totaalisen anonymiteetin säilymisen.

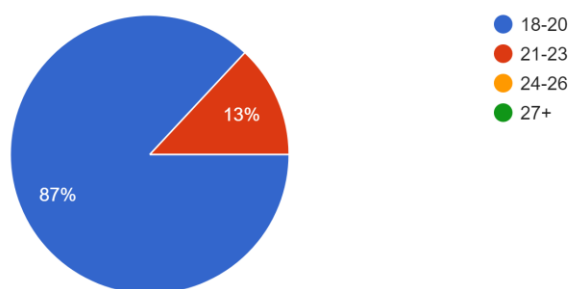
Kyselyyn pystyi vastaamaan päivän ajan, jonka jälkeen tulokset siirrettiin opinnäytetyöhön analysoitaviksi. Teknisesti kyselyyn pystyi vastaamaan vielä tämän jälkeen, mutta vastauksia ei myöskään tullut enää myöhemmin lisää.

6 Kyselyn tulokset ja aineiston analyysi

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa ajankohtaista tietoa yhden perusyksikön varusmiesten sosiaalisesta hyvinvoinnista asepalveluksen aikana. Sosiaalisen hyvinvoinnin osa-alueista tutkimustyö keskittyi osallisuuteen, yhteisöllisyyteen sekä sosiaalisiin suhteisiin. Tulevassa kappaleessa kuvaan tutkimuskyselyn tulokset.

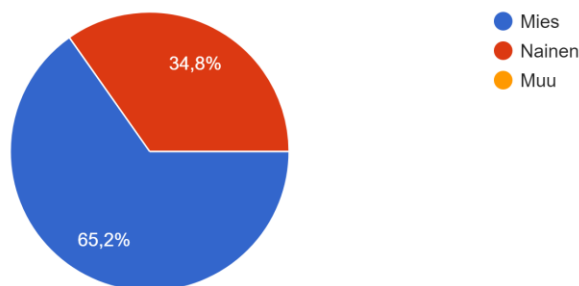
Vastauksia kyselytutkimukseen tuli 23. Taustakysymysten mukaan vastaajista 20 (87 %) oli 18–20-vuotiaita, loput 3 (13 %) olivat 21–23-vuotiaita. Sukupuolijakauma oli seuraava: vastaajista 15 (65 %) oli miehiä ja 8 (35 %) naisia. Vastaajissa korostui ikäryhmä 18–20-vuotiaat.

Ikä
23 vastausta

Kaavio 1. Vastaajien ikäjakauma

Sukupuoli
23 vastausta

Kaavio 2. Vastaajien sukupuolijakauma

6.1 Osallisuus

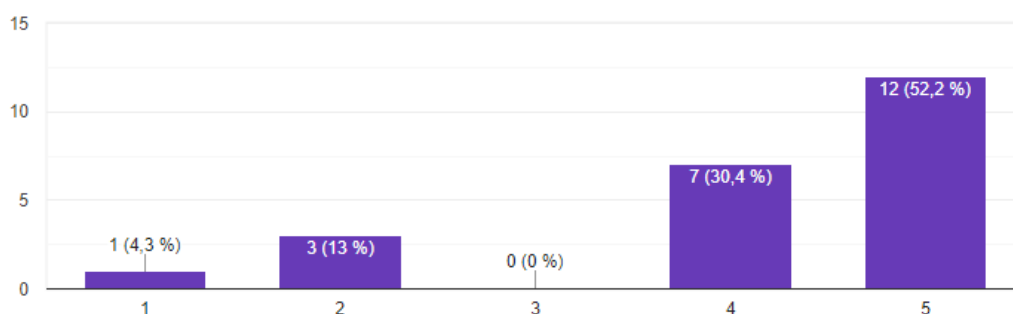
Sosiaalisen osallisuuden kokemuksen osuudessa haluttiin selvittää subjektiivista osallisuuden kokemusta ryhmässä. Tutkimus halusi vastata kysymykseen: ”Miten varusmiehet kokevat osallisuuden ryhmässä?” Opinnäytetyössä ei käsitelty sosiaalisen osallisuuden yhteiskunnallista teemaa. Osallisuutta selittävät ja tukevat tunne ryhmään/yhteisöön kuulumisesta, osallistuminen yhteisiin päätöksiin ja tekemiseen, mahdollisuus vaikuttaa ryhmän/yhteisön sisällä sekä aktiivinen toimijuus ryhmässä. Nämä edellä mainitut tekijät ovat osa osallisuuden kokemusta. Opinnäytetyöni kyselylomakkeessa käytetään termiä ”ryhmä”, jota voidaan ajatella myös yhteisönä.

Kyselylomakkeessa sosiaalisen osallisuuden subjektiivista kokemusta mittasivat kysymykset: ”Koen kuuluvani varusmiespalveluksen aikaiseen ryhmään”, ”Koen, että pääsen osallistumaan ryhmän yhteiseen päätöksentekoon”, ”Minulla on oma paikkani ryhmässä” ja ”Toimin aktiivisesti ryhmässä”. Asteikkona, joka säilyy samana läpi kyselylomakkeen: 1-täysin eri mieltä, 2-hieman eri mieltä, 3-en osaa sanoa, 4-hieman samaa mieltä ja 5-täysin samaa mieltä.

Seuraavaksi esittelen kyselytulokset. Jokaisen kaavion alla on tuotu sanallisesti esiin kyselyn keskeisimpiä tuloksia.

1. Koen kuuluvani varusmiespalveluksen aikaiseen ryhmään.

23 vastausta

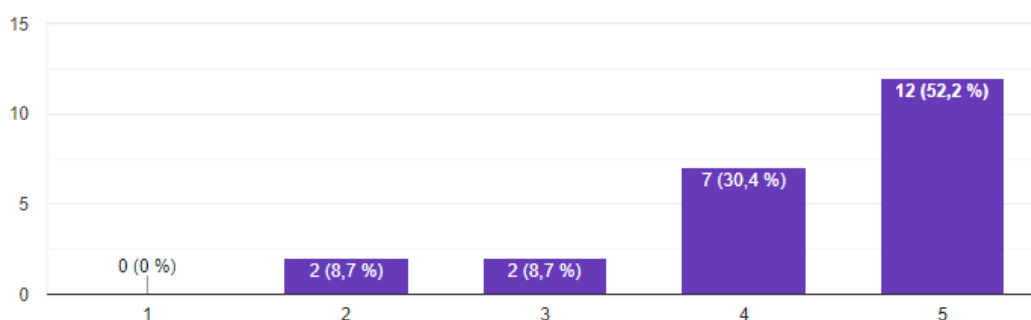

Kaavio 3.

Suurin osa vastaajista koki kuuluvansa varusmiespalveluksen aikaiseen ryhmään. Huomattavaa on, että jokaisella vastaajista oli jokin mielipide ryhmään kuulumisen kokemuksesta. Yhteensä 82,6 % vastaajista koki olevansa joko täysin samaa mieltä tai hieman samaa mieltä. Täysin samaa mieltä olivat 52,5 % kaikista kyselyyn vastanneista. Kokemus ryhmään kuulumisesta näyttäytyy vastaajien kesken vahvana. Kuitenkin neljä vastaajaa oli vastannut olevansa joko hieman tai täysin eri mieltä. On siis otettava huomioon, että osalla vastaajista kuulumisuuden tunne ryhmää kohtaan oli heikko tai sitä ei ollut lainkaan.

2. Koen, että pääsen osallistumaan ryhmän yhteiseen päätöksentekoon.

23 vastausta

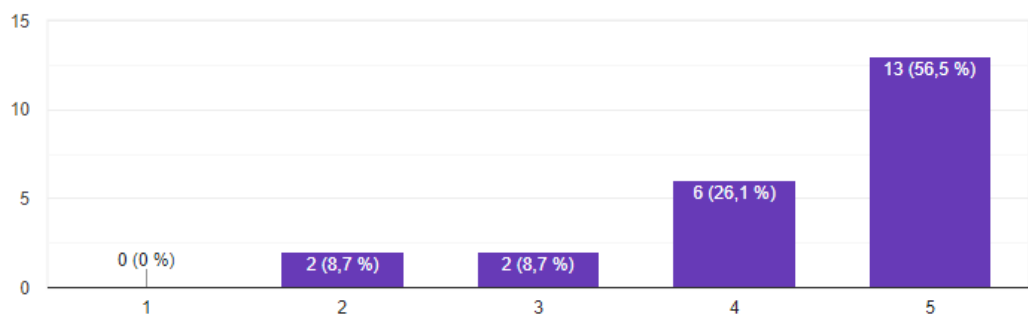
Kaavio 4.

Seuraavassa väittämässä haluttiin selvittää osallistumista ryhmän yhteiseen päätöksentekoon. Jälleen 82,6 % vastaajista koki olevansa samaa mieltä väittämän kanssa. Edelliseen väittämään peilaten tässäkin väittämässä vastauksissa nousevat esiin samaa mieltä väittämän kanssa olevat. Sen sijaan kaksi vastaajaa ei ole osannut vastata

väittämään. Ryhmän yhteiseen päätöksentekoon osallistuminen vaikuttaa osallisuuden kokemukseen ryhmänjäsenenä, jolla on vaikutusvaltaa ja mahdollisuuksia saada äänensä kuuluviin ryhmässä. Osa vastaajista ei osannut sanoa tai oli väittämän kanssa hieman eri mieltä, mikä saattaa tarkoittaa, että osa vastaajista koki vaikeuksia osallistua yhteiseen päätöksentekoon. Tulkintani mukaan tämä voi tarkoittaa sitä, että vastaajalla on vaikeuksia saada oma äänensä kuuluviin tai hän ei koe tarvetta osallistua yhteiseen päätöksentekoon erityisen vahvasti.

3. Minulla on oma paikkani ryhmässä.

23 vastausta

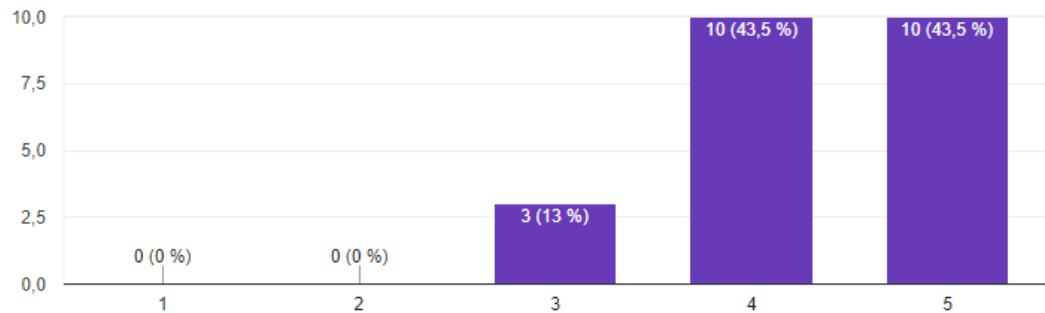

Kaavio 5.

Kolmannen väittämän vastaukset näyttävät osittain samalta edellisten vastausten kanssa: myös kolmannessa väittämässä 82,6 % vastaajista kertoi, että heillä on oma paikkansa ryhmässä, tällä kertaa yksi vastaaja enemmän (56,5 %) oli valinnut kohdan "täysin samaa mieltä". Omaa paikkaa ryhmässä voidaan kuvailla sillä, että yksilöllä on oma roolinsa ja tehtävänsä ryhmän sisällä. Kuten edellisessä väittämässä, myös tässä loput vastaajista eivät joko osanneet sanoa tai olivat hieman eri mieltä väittämän kanssa. Kukaan vastaajista ei kokenut olevansa täysin eri mieltä.

4. Toimin aktiivisesti ryhmässä.

23 vastausta

Kaavio 6.

Aktiivinen toimijuus ryhmässä näyttytyy erittäin vahvana kokemuksena vastaajien keskuudessa. Kymmenen vastaajaa kertoo olevansa täysin samaa mieltä ja toiset kymmenen hieman samaa mieltä, näin ollen 87 % vastaajista koki toimivansa aktiivisesti ryhmässä. Kolme vastaajaa on vastannut ”en osaa sanoa”. Aktiivinen toimijuus ryhmässä voidaan nähdä asioiden tekemisenä ja oman panoksen antamisena ryhmän toiminnassa. Tämän voidaan ajatella olevan keskeinen osa varusmiespalvelun luonnetta ja näin ollen myös suuri osa vastaajista koki toimivansa itse aktiivisesti ryhmässä.

Näitä neljää osallisuutta käsittelevää väittämää tarkasteltaessa voidaan todeta, että suurin osa vastaajista kokee osallisuutta ryhmässä. Jokaisessa väittämässä yli puolet vastaajista koki osallisuuteen vaikuttavia ilmiöitä. Osallisuuden kokemus näyttytyy erityisesti kokemuksena aktiivisesti ryhmässä toimimisesta, joka näyttytyy vahvana suurella osalla vastaajista. Aktiivinen toiminta yhteisön tai ryhmän sisällä on tärkeä osa osallisuuden kokemuksesta, jolloin yksilö pääsee osaksi ryhmän toimintaa ja tekemistä. Osallisuutta käsittelevissä väittämässä vastausvaihtoehto ”Täysin samaa mieltä”, eli kohta 5 oli eniten vastauksia kerännyt kohta osallisuuden kokemuksesta käsittelevissä väittämässä.

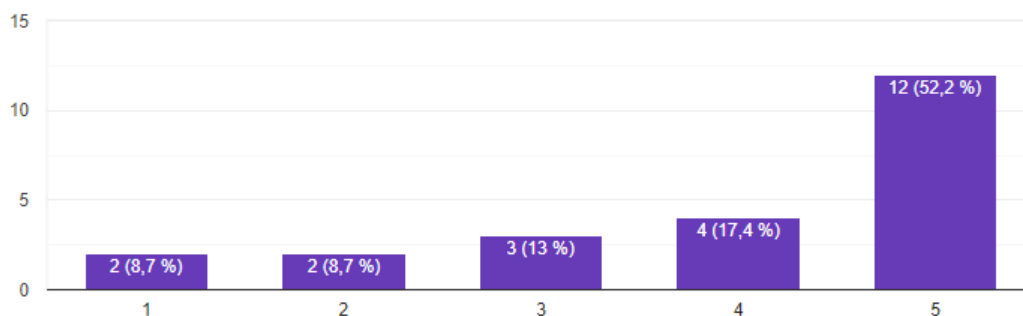
6.2 Yhteisöllisyys

Seuraavat viisi väittämää koskivat yhteisöllisyyttä. Väittämät olivat: ”Koen yhteisöllisyyden tunnetta ryhmässä”, ”Koen oloni hyväksytyksi ryhmässä”, ”Koen luottamusta ryhmää kohtaan”, ”Koen oloni saman arvoiseksi muiden ryhmän jäsenten kanssa” ja ”Olen sitoutunut ryhmään ja sen yleisiin tavoitteisiin”. Väittämällä pyrittiin selvittämään miten

varusmiehet kokevat yhteisöllisyyden ryhmässä. Tarkoituksena on tutkia koettua yhteisöllisyyttä tuomalla esiin se, miten yhteisöllisyyden mahdollistavat elementit ilmenevät yksilön mielestä ryhmässä: hyväksytyksi tuleminen, luottamus, samanarvoisuus ja sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin.

5. Koen yhteisöllisyyden tunnetta ryhmässä.

23 vastausta

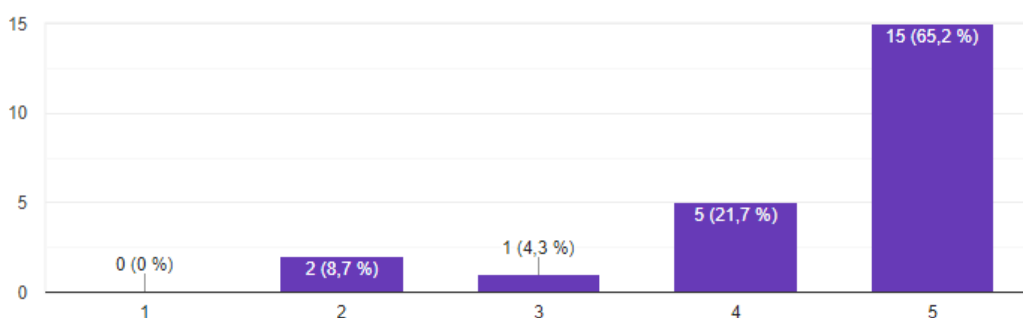

Kaavio 7.

Ensimmäinen aihepiirin väittämä kysyi suoraan yhteisöllisyyden tunteesta ryhmässä. Tässä väittämässä oli jonkin verran hajontaa verrattuna edellisiin, osallisuutta koskeviin, väittämiin. Kuitenkin 69,6 % vastaajista koki yhteisöllisyyden tunnetta ryhmässä ja heistä suurin osa oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä (52,2 %). Yhteisöllisyyden tunne terminä voi olla vastaajien kesken monitulkintainen ja kolme vastaajaa on päätyynyt vaihtoehtoon "en osaa sanoa". Loput neljä ovat joko hieman tai täysin eri mieltä.

6. Koen oloni hyväksytyksi ryhmässä.

23 vastausta

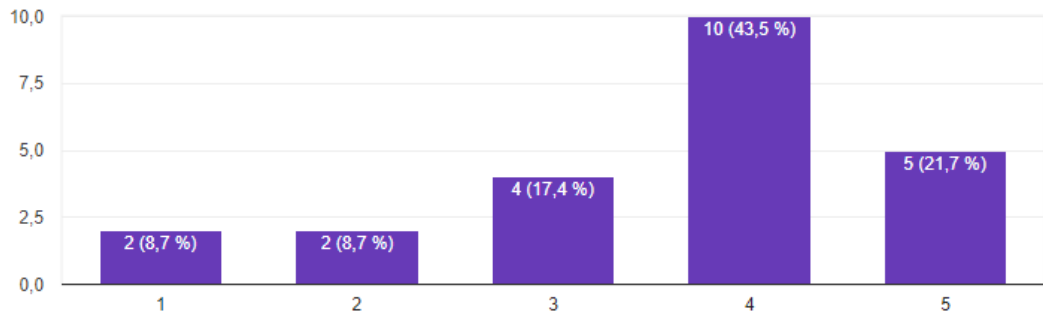
Kaavio 8.

Hyväksytyksi tulemisen kokemus ryhmässä näyttäyty vahvana, sillä 20 vastaajaa (86,8 %) on kertonut olevansa samaa mieltä väittämän kanssa ja heistä 15 (65,2 %) on

täysin samaa mieltä. Hyväksytyksi tulemisen kokemus on olennainen osa yhteisöllisyyden toteutumista ryhmässä ja hyväksytyksi tulemisen kokemus antaa yksilölle mahdollisuuden toimia omana itsenään ryhmän sisällä.

7. Koen luottamusta ryhmää kohtaan.

23 vastausta

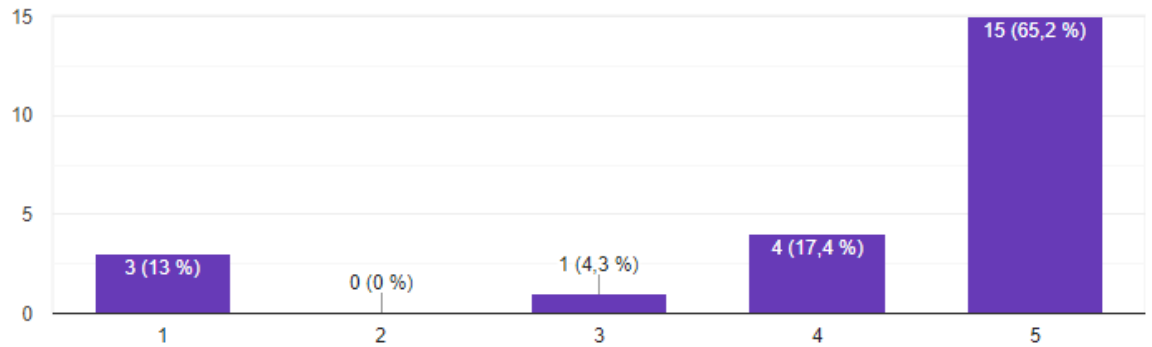

Kaavio 9.

Luottamuksen kokemuksessa ryhmää kohtaan nousee esiin aiempaa suurempaa hajontaa. Vastaus ”hieman samaa mieltä” nousee esiin ja sen on valinnut kymmenen (43,5 %) vastaajaa. Kuitenkin suurin osa vastaajista (65,2 %) on samaa mieltä väittämän kanssa. Tässä vastauksessa ensimmäistä kertaa vaihtoehto viisi ”täysin samaa mieltä” ei ole eniten valittu vaihtoehto. Koska usea vastaaja on valinnut vaihtoehdon neljä vaihtoehdon viisi sijaan, voi se tulkintani mukaan kertoa luottamuksen tasosta: viisi vastaajaa (21,7 %) on valinnut vaihtoehdon ”täysin samaa mieltä” ja tämän vaihtoehdon voidaan nähdä edustavan vahvaa luottamusta ryhmää kohtaan. Vastauksissa korostuu kuitenkin myös ”En osaa sanoa” vaihtoehto, jonka on valinnut neljä (17,4 %) vastaajaa. Luottamuksen kokemus on hyvin yksilöllistä ja sen voidaan ajatella koostuvan hyvistä kokemuksista ja omalla elämänhistorialla voidaan myös ajatella olevan vaikutusta yksilöiden luottamuksen kokemukseen muihin ihmisiin.

8. Koen oloni samanarvoiseksi muiden ryhmän jäsenien kanssa.

23 vastausta

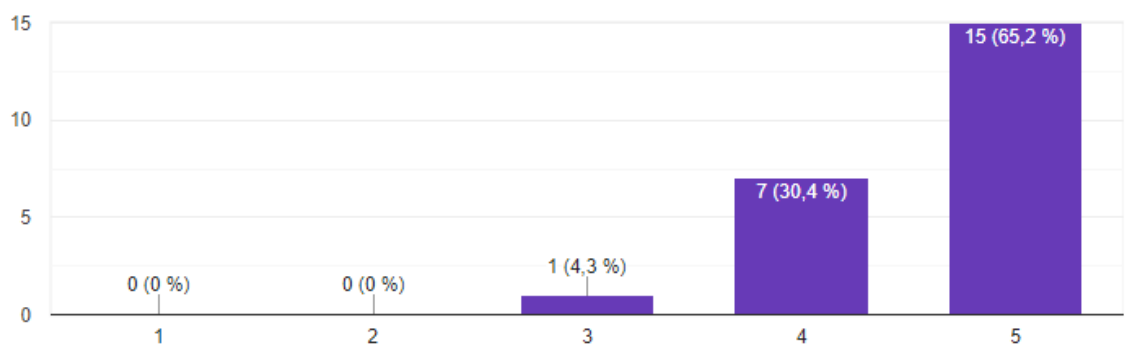

Kaavio 10.

Samanarvoisuuden kokemusta muiden ryhmänjäsenien kanssa kokivat 82,6 % vastaajista, joista suurin osa 65,2 % (15 vastaajaa) oli täysin samaa mieltä. Samanarvoisuuden kokemus vaikuttaa olevan vahva vastaajien keskuudessa. Tässä kysymyksessä korostui verrattuna aiempien väittämien vastauksiin täysin vastakkainen ”Täysin eri mieltä” -vastaus, jonka oli valinnut kolme (13 %) vastaajaa. Kokemus samanarvoisuudesta peilautuu vatsakohtana eriarvoisuuden kokemukselle. Eriarvoisuuden kokemus ryhmässä voi heikentää yhteisöllisyyden kokemusta. Eriarvoisuutta koettaessa yksilö ei välttämättä koe olevansa tasavertainen yksilö ryhmän sisällä.

9. Olen sitoutunut ryhmään ja sen yhteisiin tavoitteisiin.

23 vastausta

Kaavio 11.

Sitoutuminen ryhmään ja sen yhteisiin tavoitteisiin näyttäytyy vastaajien kesken erittäin vahvana. Suurin osa (95,6 %) vastaajista on väittämän kanssa samaa mieltä, joista jäl-

leen 15 vastaajaa (65,2 %) täysin samaa mieltä. Vastauksessa korostuu se, että kukaan ei ole vastannut olevansa väittämän kanssa eri mieltä. Sitoutuminen ryhmään sekä sen tavoitteisiin voidaan aktiivisen toimijuuden lisäksi nähdä olennaisena osana varusmiespalveluksen luonnetta, jossa yksilö on vastuussa itsensä lisäksi myös ryhmän tavoitteiden onnistumisesta.

Yhteisöllisyyden osalta erityisesti esiin nousivat hyväksytyksi tuleminen kokemus sekä sitoutuminen ryhmään ja sen yhteisiin tavoitteisiin. Samanarvoisuus ryhmän jäsenten kesken näyttäytyi suhteellisen vahvana, mutta kolme vastaajista koki olevansa täysin eri mieltä väittämän kanssa. Kuten osallisuuden myös yhteisöllisyyden kokemuksen kannalta tulokset kertovat, että suurin osa kokee yhteisöllisyyteen vaikuttavia ilmiöitä. Osa vastaajista kuitenkin kokee esimerkiksi eriarvoisuutta ja kokemusta siitä, etteivät luota ryhmään.

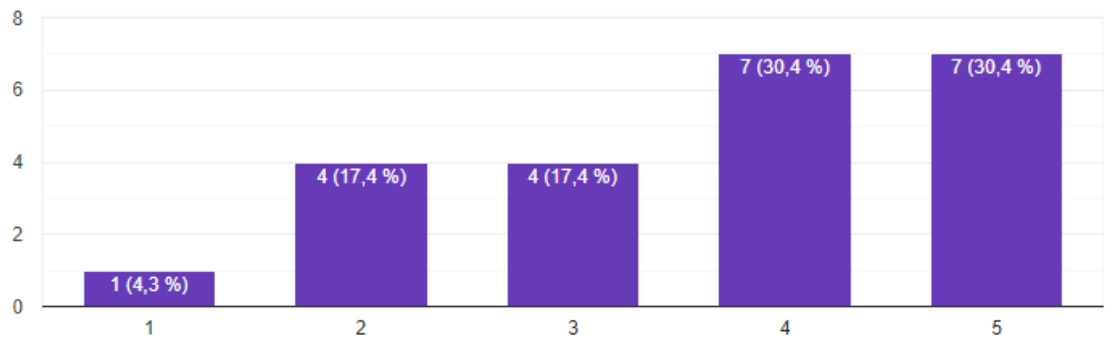
6.3. Sosiaaliset suhteet

Seuraavat kuusi väittämää käsittelivät varusmiesten sosiaalisia suhteita: ”Koen oloni tyytyväiseksi siviilielämän sosiaalisten suhteiden osalta asepalveluksen aikana (perhe, ystävät, puoliso ja muut läheiset). Tämä väittämä sisälsi avoimen jatkokysymyksen. Muut väittämät olivat: ”Saan pitää tarpeeksi yhteyttä siviilielämän läheisiin”, ”Siviilielämän sosiaaliset suhteet (ystävät, perhe, puoliso ja muut läheiset) ovat minulle voimavara”, ja ”Koen oloni yksinäiseksi palveluksen aikana”, sisältäen avoimen jatkokysymyksen. Kaksi viimeistä väittämää olivat: ”Olen löytänyt varusmiespalveluksesta läheisiä ystäviä” ja ”Varusmiespalveluksen sisäiset sosiaaliset suhteet ovat toimineet voimavarana palveluksen aikana”.

Näillä väittämillä pyrittiin mittaamaan varusmiesten tyytyväisyyttä niin siviilielämän kuin asepalveluksen sisäisiin sosiaalisiin suhteisiin.

10. Koen oloni tyytyväiseksi siviilielämän sosiaalisten suhteiden osalta asepalveluksen aikana (perhe, ystävät, puoliso ja muut läheiset)

23 vastausta

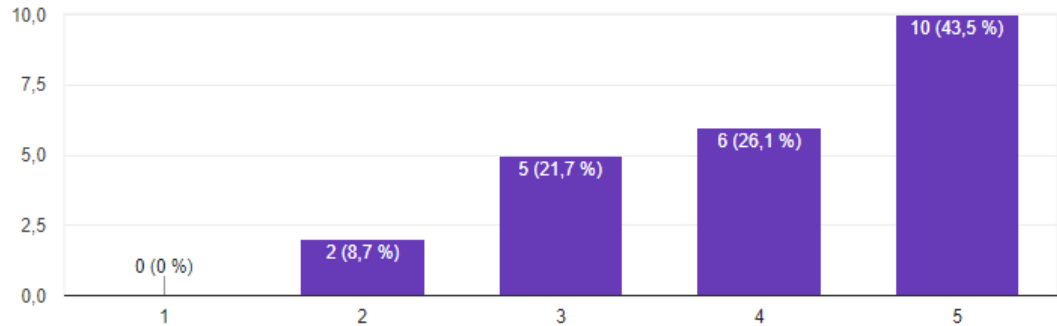
Kaavio 12.

Tämän väittämän vastauksissa oli selkeää hajontaa. Kuitenkin yli puolet (60,8 %) kertoi olevansa hieman tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Osa vastaajista (17,4 %) oli kuitenkin valinnut vastauksen "en osaa sanoa" ja loput (21,7 %) olivat eri mieltä. Verrattuna osallisuutta ja yhteisöllisyyttä käsitteleviin väittämiin, oli tässä väittämässä enemmän eri mieltä olevia vastauksia. Tyytymättömyys siviilielämän sosiaalisiin suhteisiin asepalveluksen aikana voi tarkoittaa montaa eri asiaa esimerkiksi kokemusta liian vähäisestä yhteydestä läheisiin tai sitä, että asepalvelusaika on vaikuttanut siviilin sosiaalisiin suhteisiin heikentävästi. Tämä voi tarkoittaa oletukseni mukaan sitä, että ajankäytöllisesti varusmiehellä ei ole resursseja pitää yllä siviilin ihmissuhteita sillä tasolla, mikä tuottaisi tyytyväisyyttä niihin. Tällä voidaan tarkoittaa niin määrällistä kuin laadullista tyytyväisyyttä.

Tähän väittämään liittyi avoin kysymys, johon vastaajaa pyydettiin vastaamaan, mikäli hän vastasi edelliseen kysymykseen vaihtoehdon 1 tai 2. Kysymyksenä oli, miten tyytyväisyys siviilielämän sosiaalisten suhteiden osalta kasvaisi. Vastauksia tähän avoimeen kysymykseen tuli viisi. Vastauksissa nousi esiin mm. lomien vapaampi käyttö ja sen mahdollistama siviilisuhteiden ylläpito sekä oman jaksamisen vaikutus yhteydenpitoon negatiivisesti.

12. Saan pitää tarpeeksi yhteyttä siviilielämän läheisiin.

23 vastausta

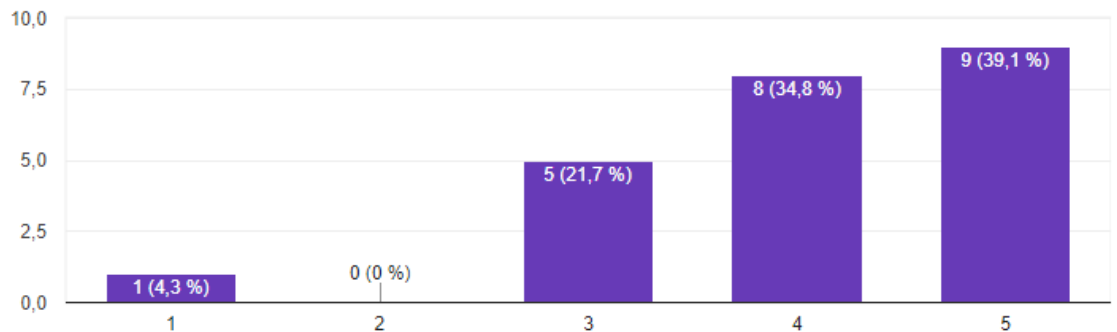

Kaavio 13.

Suurin osa vastaajista (69,6 %) koki olevansa joko täysin tai hieman samaa mieltä siitä, että saa pitää tarpeeksi yhteyttä siviilielämän läheisiin. Vastauksissa korostui aiempaa selvemmin ”En osaa sanoa”, jonka valitsi viisi (21,7 %) vastaajaa. Tämä voi tarkoittaa tulkintani mukaan sitä, että vastaaja kokee, ettei osaa määrittellä tarvettaan yhteydenpitoon tai se on vaihtelevaa.

13. Siviilielämän sosiaaliset suhteet (ystävät, perhe, puoliso ja muut läheiset) ovat minulle voimavara.

23 vastausta

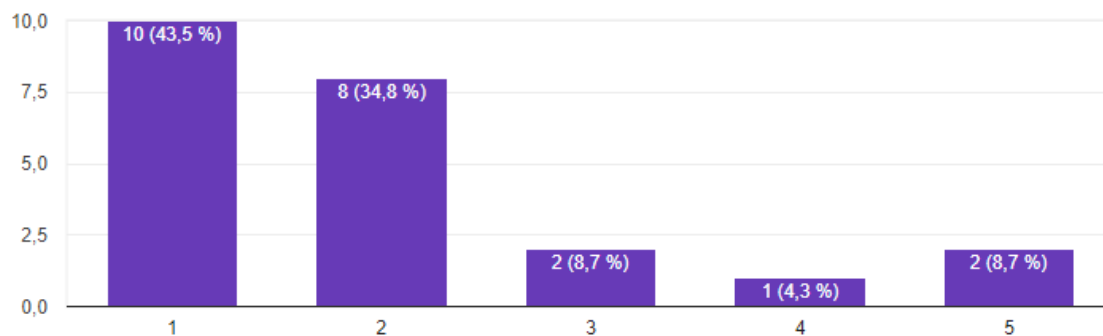
Kaavio 14.

Siviilielämän sosiaalisia suhteita voimavaranaan piti 17 (73,9%) vastaajaa. Heistä yhdeksän oli täysin samaa mieltä ja kahdeksan hieman samaa mieltä. Vastaajista viisi oli jälleen vastannut ”En osaa sanoa”. Termissä ”voimavara” kiteytyy ajatus asiasta, joka tukee yksilön jaksamista. Suurin osa koki siviilielämän sosiaaliset suhteet voimavarana,

mutta oletukseni on, että nämä suhteet voidaan kokea osittain kuormittavana varusmiespalveluksen ympäristössä, jos ihmissuhteiden ylläpito vaatii paljon aikaa ja panostusta jo ennestään kuormittavassa ympäristössä.

14. Koen oloni yksinäiseksi palveluksen aikana.

23 vastausta

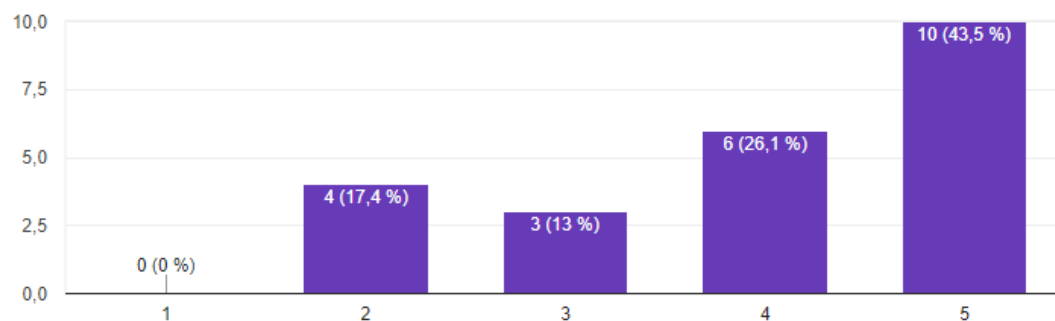

Kaavio 15.

Tulosten mukaan vastaajista harva kokee yksinäisyyttä palveluksen aikana. 3 vastaajaa (13 %) kertoi olevansa joko täysin tai hieman samaa mieltä väittämän kanssa. 78,3 % vastaajista oli väittämän kanssa eri mieltä ja näin ollen ei koe oloaan yksinäiseksi palveluksen aikana. Vaikka tulosten mukaan yksinäisyyden kokemus ei ole yleistä vastaajien keskuudessa, ovat yksittäisetkin vastaukset, jotka kertovat yksinäisyyden kokemuksesta merkittäviä. Tämä kysymys sisälsi avoimen jatkokysymyksen, jossa pyydettiin vastaajaa kertomaan, miten hän kokee yksinäisyyden tunnetta. Vastauksia tähän kysymykseen tuli yksi.

16. Olen löytänyt varusmiespalveluksesta läheisiä ystäviä.

23 vastausta

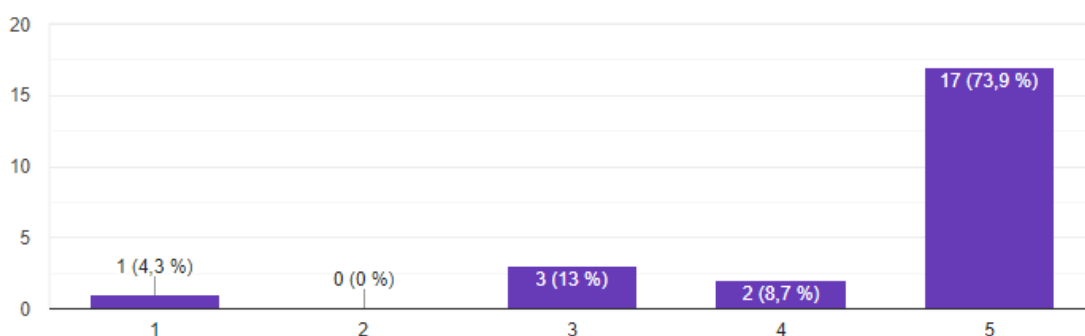

Kaavio 16.

Väittämä 16 käsitteli varusmiespalveluksessa syntyneistä ystävyysuhteista. Kysymyksessä kysyttiin, oliko vastaaja löytänyt läheisiä ystäviä palveluksesta. Vastaajista 16 (69,6 %) kertoi olevansa samaa mieltä: 10 täysin samaa mieltä ja 6 hieman samaa mieltä. Neljä vastaajaa (17,4 %) oli väittämän kanssa hieman eri mieltä, eli he kokivat, etteivät olleet välttämättä löytäneet läheisiä ystäviä palveluksesta. Kolme vastaajaa vastasi ”en osaa sanoa”, tämä voi tulkintani mukaan tarkoittaa sitä, että varusmiespalvelus on vielä kesken ja ystävyysuhteet ovat edelleen muotoutumassa eikä vastaaja välttämättä vastaushetkellä kokenut löytäneensä ystäviä, mutta mahdollisuus siihen oli edelleen avoinna.

17. Varusmiespalveluksen sisäiset sosiaaliset suhteet ovat toimineet voimavarana palveluksen aikana.

23 vastausta

Kaavio 17.

Varusmiespalveluksen sisäiset sosiaaliset suhteet voimavarana palveluksen aikana koki merkittävä osa vastaajista (82,6), joista suurin osa (17 vastaajaa, 73,9 %) oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Varusmiespalveluksen sisäisillä sosiaalisilla suhteilla ja niiden toimivuudella voi olla merkittävä vaikutus palveluksen aikaiseen jaksamiseen. Tässä väittämässä oli koko kyselyn suurin vastausprosentti kohdassa 5 ”täysin samaa mieltä”. On positiivista huomata, että suurin osa kyselyyn vastanneista varusmiehistä kokee suhteet vertaisryhmäänsä voimavarana eli hyvinvointia tukevana tekijänä.

Viimeisessä kohdassa vastaajat saivat halutessaan kertoa omin sanoin kokemuksistaan sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta. Vastauksia tuli neljä. Jokainen vastaus oli hieman erilainen. Muutamassa vastauksessa tuli esiin kokemus siitä, ettei ole osa omaa

ryhmää ja oikeita ystäviä on hankala saada omassa ryhmässä. Toisaalta toisissa vastauksissa tuotiin esiin ryhmän tuoma tuki kaikissa tilanteissa ja vaikeuksista puhuminen omien ryhmäläisten kanssa.

7 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää yhden perusyksikön sosiaalista hyvinvointia eri osa-alueiden kartoittamisen avulla: yksilöiden kokemus osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä ryhmässä sekä kokemus tyytyväisyydestä sosiaaliin suhteisiin. Tulosten pohjalta voidaan todeta, että kyselyn vastaajien keskuudessa suurin osa koki sosiaalisen hyvinvoinnin osa-alueeseen kuuluvia osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja tyytyväisyyttä sosiaaliin suhteisiin. On otettava huomioon, että perusyksiköiden koot vaihtelevat ja perusyksikköön voi kuulua yli 100 varusmiestä. Tämän perusyksikön kyselyvastauksissa paikalla olijoiksi sain tietooni arvion: 60–90 varusmiestä. Vastausprosentti paikallaolijoihin katsottuna on n. 25–38 %. Vaikka vastausprosenttia ei voida tarkkaan määritellä, on se näiden tietojen valossa suhteellisen hyvä. Perusyksikön sosiaalisen hyvinvoinnin osalta voidaan ajatella, että suurimmalla osalla vastaajista sosiaalisen hyvinvoinnin eri osa-alueet toteutuivat. Kuitenkin hyvinvoinnin ollessa subjektiivinen kokemus, on tuloksia hyvä pohtia myös yksilötasolla.

Osallisuuden osa-alueen kannalta esiin nousi kokemus aktiivisesta toimimisesta ryhmässä. Pohdittaessa tutkimuksen toimintaympäristöä, voidaan ajatella, että aktiivinen toimijuus on olennainen osa varusmiespalveluksen ympäristöä, jossa toimintaympäristöllä on omat vaatimuksensa ja arki varusmiespalveluksessa saattaa olla ajoittain hyvin hektistä ja vaatii paljon toimimista niin yksilönä kuin ryhmän kanssa (Varusmiespalvelus ja -koulutus, n.d.). Näin ollen aktiivisen toimimisen kokemus ryhmässä saattaa kertoa enemmän varusmiespalveluksen luonteesta toiminnallisena ajanjaksona nuoren elämässä. Osallisuuden kokemukseen vaikuttaa olennaisesti yhteisöön kuuluminen sekä mahdollisuus vaikuttaa ja olla mukana päätöksenteossa (Leemann ym., 2015). Tutkimuksen kohdejoukkoa ajatellen suurin osa vastaajista koki osallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Ryhmään kuuluminen ja mahdollisuus vaikuttaa ryhmän sisäiseen päätöksentekoon tukevat merkittävästi osallisuuden kokemusta (Leemann ym., 2015). Osallisuuden kokemus ympäröivässä yhteisössä on merkittävä osa kuulluksi tulemisen kokemuksesta. Osallisuuden osiossa tunne ryhmään kuulumisesta näyttäytyi heikoimpana vastaajien keskuudessa.

Yhteisöllisyyden katsotaan koostuvan sosiaalisista suhteista, jotka ovat yksilölle merkittäviä ja joihin kuuluvat luottamus, hyväksytyksi tuleminen, samanarvoisuus ja yhteiset intressit sekä sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin (Pessi&Seppänen, 2011). Tutkimuksen kyselylomakkeessa yhteisöllisyyden kokemusta mitattiin näihin teemoihin liittyen. Tutkimustuloksista käy ilmi, että suurin osa ryhmänjäsenistä koki yhteisöllisyyden tunteeseen vaikuttavia tekijöitä. Kuitenkin esimerkiksi luottamuksen kokemuksessa ryhmää kohtaan oli hajontaa, tämä voi tarkoittaa kokemusta siitä, että yksilöllä ei ole vielä tarpeeksi luottamusta vahvistavia kokemuksia ryhmässä. Erityisesti hyväksytyksi tulemisen tunne ja sitoutuminen ryhmään ja sen yhteisiin tavoitteisiin nousi esiin kokemuksellisella tasolla.

Tyytyväisyys sosiaalisten suhteiden osalta näyttöä vaihtelevana kyselyyn vastaajien keskuudessa. Suurin osa koki tyytyväisyyttä sosiaalisiin suhteisiinsa niin siviilielämän kuin varusmiespalveluksen osalta. Ihmissuhteiden toimivuus ja tyytyväisyys niihin edistää niin sosiaalista kuin kokonaisvaltaista hyvinvointia (Sosiaaliset suhteet, n.d.). Tulosten perusteella merkittävä osa vastaajista piti erityisesti varusmiespalveluksen sisäisiä suhteita voimavarana palveluksen aikana. Voidaankin ajatella, että suurin osa vastaajista koki palveluksen sisäiset sosiaaliset suhteet hyvinvointiaan tukevana tekijänä.

Tulokset kuitenkin osoittavat myös sen, että osalla vastaajista on myös kokemuksia yksinäisyydestä, tunne ryhmään kuulumattomuudesta, yhteisöllisyyden ja luottamuksen tunteen puutetta ryhmässä, eriarvoisuuden tunnetta sekä tyytymättömyyttä siviilielämän sosiaalisiin suhteisiin palveluksen aikana. Negatiivisen kokemuksen vastaukset eivät kuitenkaan olleet missään aihealueessa huomattavan merkittävässä roolissa. Olennaista on kuitenkin tunnistaa tuen tarve ja saada tuki ohjattua heille, jotka sitä todella tarvitsevat. Kuuluvuuden tunne on erittäin tärkeä varusmiespalveluksen suorittamisessa ja erilaiset sopeutumishaasteet esimerkiksi sosiaalisten suhteiden osalta, ja vuorovaikutuksen vaikeudet ovat omiaan heikentämään kuuluvuuden mahdollistumista ja näin ollen palvelusviihtyvyyttä. Varusmiespalveluksen kannalta on muistettava, että osa palveluksen keskeytymisistä johtuu erilaisista sopeutumisongelmista (Salo, 2008). Sopeutumisongelmiin voidaan ajatella kuuluvan myös erilaiset sosiaalisiin tilanteisiin ja ryhmään kiinnittymisen vaikeudet.

Nuoruus elämänvaiheena on monien muutosten ja kehityksen aikaa. Yksinäisyyden kokemus ja ryhmän ulkopuolelle jääminen voivat heikentää nuoren itsetuntoa ja vaikuttaa nuoren kasvuun ja kehitykseen (Aalberg&Siimes, 2007). Yksinäisyyden kokemus sekä

kokemus kuulumattomuudesta ryhmään, joita esiintyi myös tutkimustuloksissa, voidaan nähdä nuoren kehitystä uhkaavina tekijöinä, joilla saattaa olla kauaskantoiset vaikutukset. Varusmiespalvelus ympäristönä saattaa mahdollistaa yksinäisyyden ja ryhmän ulkopuolelle jäämisen kokemuksia. Kyselyvastauksista tuli ilmi osan kokevan yksinäisyyttä ja kuulumattomuutta ryhmään. Nämä kokemukset voivat vaikuttaa nuoren itsetuntoon, kehitykseen sekä kokemukseen itsestä.

Tutkimustiedon keruu oli kohdennettu yhdelle armeijan perusyksikölle ja näin ollen se kertoo vain kyseisen yksikön hyvinvoinnista. Voidaankin ajatella, että perusyksiköiden välillä, kuten niiden sisällä yksilöiden välillä hyvinvoinnin kokemukset voivat erota huomattavasti toisissaan. Yhteisöllisyyttä ja osallisuutta tutkiessa voidaan todeta, että ryhmällä ja sen dynamiikalla on suuri merkitys siihen, miten hyvin yksilöt sen sisällä voivat.

8 Pohdinta

Lopuksi pohdin tutkimuksen pätevyyttä, luotettavuutta sekä eettisyyttä ja opinnäytetyön prosessin onnistumista. Lisäksi tuon esiin miten tutkimustuloksia voitaisiin hyödyntää ja miten aihealuetta voitaisiin kehittää Puolustusvoimien näkökulmasta sekä esitän jatko-tutkimusehdotuksia.

8.1 Tutkimuksen luotettavuus, pätevyys ja eettisyys

Tutkimuksessa on tärkeää pohtia tulosten luotettavuutta ja pätevyyttä. Tutkimuksen reliabiliteetti kertoo tutkimuksen mittaustulosten toistettavuudesta ja mittaustulosten toistettavuus kertoo tutkimuksen tarkkuudesta. Tutkimuksen reliabiliteetti on hyvä, kun tulokset eivät ole sattuman aiheuttamia ja tässä on olennaista tutkimuskysymysten ymmärrettävyys sekä yksiselitteisyys, tutkimus tulisi olla mahdollista suorittaa uudelleen niin, että tutkimustulokset olisivat samat. (Hiltunen, 2009: 11). Omassa tutkimuksessani kokosin kyselylomakkeen tutkimuksen avainkäsitteiden operationalisoinnin pohjalta. Koen, että tutkimuskysymykset olivat suurimmilta osin ymmärrettäviä ja yksiselitteisiä ja tutkimus olisi mahdollista toistaa saaden samat tutkimustulokset.

Tutkimuksen valideetti sen sijaan kertoo siitä, että tutkimus on pätevä ja sillä mitataan juuri sitä mitä oli tarkoituskin mitata. Tutkimuskysymysten sekä kohderyhmän tulee olla oikeanlaisia, jotta tutkimuksen valideetti säilyy hyvänä. (Hiltunen, 2009). Omassa tutkimuksessani olen koonnut tutkimuskysymykset mittaamaan sosiaalista hyvinvointia

sen olennaisten osa-alueiden kautta sekä todennut, että nämä sosiaalisen hyvinvoinnin osa-alueet näyttäytyvät myös kohderyhmän toimintaympäristössä ja näin ollen niitä voidaan mitata varusmiespalveluksen ympäristössä.

Tutkimusta suorittaessa pohdin sen pätevyyttä ja luotettavuutta. Käytettäessä suljettuja kysymyksiä kyselylomakkeessa, tulee miettiä, että vastausvaihtoehdot eivät ole liian suppeita tai kysymykset johdattelevia. Pysin esittämään kyselylomakkeen väittämät selkeässä muodossa ja niin, että ne tulisivat mittaamaan tarkoitettuja asioita. Valitsin lomakkeen kysymykset sen mukaan, mihin mitattavien käsitteiden teoria nojaa. Esimerkiksi yhteisöllisyyttä tarkasteltaessa valitsin kysymyksiin aihealueita, jotka liittyvät yhteisöllisyyden kokemukseen ja yhteisöllisyyden kokemuksen mahdollistumiseen: esimerkiksi luottamus ja samanarvoisuus.

Luotettavuuteen vaikuttaa vastaajien vastausmotivaatio, sekä se kuinka he ovat jaksaneet keskittyä lomaketta täyttäessään. Täyttä varmuutta lomakkeissa esitettyihin vastauksiin ei voida saada, mutta oletus on, että vastaaja on vastannut rehellisesti omien tuntemuksiensa mukaan. Lisäksi termien selkeys on olennainen osa vastauksien luotettavuutta. On tärkeää, että vastaajat ymmärtävät kysymykset samalla tavalla mitä tutkija ne on tarkoittanut. Lisäksi esimerkiksi kyselylomakkeen selkeys ja pituus voivat vaikuttaa vastausmotivaatioon. Kyseinen lomake oli ulkonäöltään selkeä ja sen vastaamiseen riitti lyhyt aika, mikä itsessään nostaa motivaatiota suorittaa kysely loppuun.

Koen, että tutkimuksen kyselylomakkeessa kysymykset oli esitetty selkeästi ja vastaajat kykenivät ymmärtämään termien ja käsitteistön sisällön ja näin ollen vastaamaan tarkoitettulla tavalla. Kyselylomakkeen suunnitteluersiota testattiin pienelle ryhmälle n. 20–26-vuotiaita nuoria. Testikierroksen pohjalta vastaajat kokivat kyselylomakkeen selkeänä. Vastaajien nuori ikä tulee myös huomioida kyselylomakkeen suunnittelussa. Kyselylomakkeen termit olivat testikierroksen palautteen mukaan ymmärrettäviä ja selkeitä, kuten ”luottamus”, ”yksinäisyys” ja ”yhteisöllisyys”.

Terminä ”sosiaalinen hyvinvointi” on hyvin moniulotteinen ja uskon, että ajatus siitä, mitä sosiaalinen hyvinvointi pitää sisällään vaihtelee hyvin paljon yksilöiden välillä. Tässä tutkimustyössä ei kuitenkaan ollut oleellista, että vastaaja suoraan ymmärtää mitä sosiaalisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan. Kyselylomakkeen vastaaja vastasi sosiaaliseen hyvinvointiin liittyviin väittämiin ja sai vastaamisen yhteydessä kuvaa siitä mitä sosiaalinen hyvinvointi pitää sisällään.

Kyselylomakkeeseen vastaaminen onnistui täysin anonymyminä sekä vastaaminen oli vapaaehtoista. Nämä asiat tuotiin selkeästi ilmi tutkimuksen saatekirjeessä. Vapaaehtoisuus ja anonymiteetti ovat olennainen osa tutkimuksen eettisyyttä. Kun henkilö osallistuu tutkimukseen, on hänellä erilaisia oikeuksia. Vapaaehtoisuus on yksi olennaisista oikeuksista: vapaaehtoinen osallistuminen mutta myös kieltäytyminen tutkimuksesta on mahdollista. Lisäksi yksityisyydensuojalla tarkoitetaan tutkimukseen osallistuneiden yksityisyyden suojelua. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019). Omassa tutkimustyössäni kyselylomakkeeseen vastaaminen oli täysin vapaaehtoista, sekä vastaaminen ei vaatinut tunnistautumista, joten henkilötietoja ei ole tarvinnut kerätä missään vaiheessa. Lisäksi osallistujat ovat saaneet tietoa osallistuvansa sosiaalialan opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen, jolla on tarkoitus saada tietoa varusmiesten koetusta sosiaalisesta hyvinvoinnista asepalveluksen aikana. Lisäksi tutkimustyö on toteutettu täysin julkisena.

8.2 Opinnäytetyön prosessin arviointi ja jatkotutkimusehdotukset

Tämä opinnäytetyö on toteutettu intensiiviryhmässä, jossa työskentelytahti on normaalia intensiivisempi. Koen kuitenkin, että opinnäytetyöprosessi eteni hyvin ajallaan ja ohjauseminaarit tukivat sen valmistumista määräaikaan mennessä. Tiivis aikataulu toi kuitenkin omia haasteitaan opinnäytetyön prosessiin.

Opinnäytetyön tekeminen ja prosessi toimi samalla oppimiskokemuksena. Sosiaalinen hyvinvointi on olennainen osa sosiaalialaa. Sosiaalisen hyvinvoinnin käsite on tärkeä osa sosiaalialan työkentällä erilaisissa työtehtävissä. Sosiaalialan ammattilaisena on tärkeää ymmärtää sosiaalisen hyvinvoinnin moninaisuus ja siihen vaikuttavat useat asiat sekä se, miten sosiaalisen hyvinvoinnin puute voi vaikuttaa kokonaisvaltaisesti yksilön hyvinvointiin. Sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen on tärkeä osa sosionomin työtehtäviä asiakastyön parissa eri ikäryhmissä. Sosiaalialan sisällön ymmärryksen lisäksi työskentely tarjosi mahdollisuuden kehittää omaa tutkimusosaamistaan.

Sosiaalinen hyvinvointi oli tutkimuskohteena hyvin laaja ja aihealueeseen liittyvä kirjallisuus ja tutkimus oli hyvin hajanaista. Rajasin tutkimuksen käsittelemään sosiaalisen hyvinvoinnin sisältä kolmea olennaista aihealuetta: osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia suhteita. Kokemukseni on, että tutkimuksen aihealue oli rajauksista huolimatta hyvin laaja. Tutkimuksessa olisi voitu tutkia sosiaalista hyvinvointia myös esimerkiksi

vain yhden olennaisen käsitteen/aihealueen kautta, jotta saatu tieto olisi ollut tarkempaa ja luotettavampaa ja yksityiskohtaisempaa. Tutkimus olisi voitu keskittää koskemaan esimerkiksi vain varusmiesten yhteisöllisyyden kokemusta. Toisaalta koen, että saatu tieto osallisuudesta, yhteisöllisyydestä ja sosiaalisista suhteista on tärkeää ja kaikkien kolmen sisällyttäminen tutkimukseen antaa laaja-alaisempaa tietoa kokonaisvaltaisesta sosiaalisesta hyvinvoinnista, tästä syystä tutkimustyön laaja aihealue on myös perusteltua. Tutkimustyö tämän aihepiirin parissa antoi paljon näkemystä siitä, mitä sosiaalinen hyvinvointi todella on ja miten se vaikuttaa ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Sosiaalialan näkökulmasta ajateltuna voidaan sanoa, että sosiaalinen hyvinvointi ja sen edistäminen ovat erittäin tärkeä osa hyvinvoivaa yhteisöä ja yhteiskuntaa. Yksilöiden hyvinvointi vaikuttaa merkittävästi koko yhteisön ja yhteiskunnan hyvinvointiin. Sosiaalialan tavoitteena on yleisesti lisätä väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä toimintakykyä ja lisätä osallisuuden tunnetta. Sosiaalialan näkemys on hyvin paljon siinä, että yksilön elämänlaatua parannetaan erilaisin toimin. Opinnäytetyö tämän aihealueen parissa antoi minulle näkemystä myös siitä, miten yksilöiden sosiaalista hyvinvointia voidaan tukea ja mitkä tekijät ovat merkittävässä asemassa pohdittaessa yksilön sosiaalista hyvinvointia.

Nuorten koettu hyvinvointi ja sen eri osa-alueet linkitettynä varusmiespalveluksen ympäristöön on mielenkiintoinen aihe, jossa riittää tutkittavaa jatkossakin. Jatkotutkimusehdotukseni sosiaalisen hyvinvoinnin osa-alueelta varusmiespalveluksen aikana koskevat sosiaalisen hyvinvoinnin merkitystä keskeyttäneiden keskuudessa, osallisuuden yhteiskunnallista näkökulmaa ja mahdollisuuksista vaikuttaa yhteisöllisyyden kokemukseen palvelusaikana. Tutkimustyö sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulmasta palveluksen keskeyttäneiden parissa on tärkeä aihe. Varusmiespalveluksen keskeyttämisestä on tehty useampi tutkimus (ks. esim. Lehesjoki, 2018, Salo, 2008) ja palveluksen keskeyttäneistä pidetään vuosittain kirjaa. Yleisesti keskeyttämisen taustalla ovat mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt. Nämä voivat tarkoittaa sopeutumishäiriötä, ahdistuneisuutta, masennusta tai päihteitä. Fyysiset vaivat ovat myös palveluksen keskeyttämisen takana, mutta ne paljastuvat yleensä jo kutsuntavaiheessa. (Malinen, 8.7.2019). Olisi tärkeää tutkia sosiaalisen hyvinvoinnin osa-alueiden merkitystä keskeyttäneiden keskuudessa sopeutumisen vaikeuksien osalta ja sitä, miten näitä sopeutumisen vaikeuksia voitaisiin ennaltaehkäistä.

Sosiaalinen hyvinvointi pitää sisällään myös yhteiskunnallisen tason. Sosiaalinen hyvinvointi voidaan nähdä yhteiskunnan tasolla esimerkiksi luottamuksella instituutioita

kohtaan. Sosiaalinen osallisuus voi viitata myös vahvasti osallisuuteen yhteiskunnassa. Laajempi tutkimus luottamuksen ja osallisuuden kokemuksesta Suomen Puolustusvoimia kohtaan varusmiesten keskuudessa olisi myös olennainen tutkimusaihe. Lisäksi yhteisöllisyyden kokemuksen laajempi tutkimus ja keinot vahvistaa yhteisöllisyyden sekä ryhmän kiinteyden mahdollistamista ovat tärkeä aihe, joiden parantamiseen voidaan tutkimustyöllä kehittää erilaisia menetelmiä.

Varusmiesten yhteisöllisyyden kokemuksen parantaminen mainitaan Puolustusministeriön suomalaista asevelvollisuutta koskevassa julkaisussa (2010). Julkaisun mukaan tulisi kiinnittää huomiota entistä enemmän ryhmäytymisen, yhteisöllisyyden ja itseluottamuksen vahvistamiseen erilaisten tukirakenteiden avulla. Ryhmäytymisen toteutumisen ja sotilasorganisaation tapojen oppimisen jälkeen on mahdollista opettaa täyspajoisesti uusia asioita varusmiehille. Lisäksi Työelämän tutkimuskeskuksen tekemä tutkimus vuodelta 2017 ”Naisten ja miesten vuorovaikutus ja osallisuus asepalveluksessa tasa-arvon näkökulmasta” osoittaa, että varusmiehet toivovat enemmän ryhmähenkeä parantavaa toimintaa, tarkoittaen yhteistä toimintaa. Oma näkemykseni on, että tutkimustyötä varusmiesten yhteisöllisyyden ja ryhmäytymisen parissa tulee jatkaa. Yhteisönä ja ryhmänä toimiminen on oleellinen osa varusmiespalvelusaikaa ja sen vaikutukset yksilölle ovat merkittäviä.

Oma tutkimustyöni tarjoaa Puolustusvoimille alue- ja ajankohtaista näkemystä siitä, miten varusmiehet kokevat sosiaalisen hyvinvoinnin eri osa-alueiden toteutumisen palvelusaikana. Tietoa voi hyödyntää puolustusvoimien kehittämistyössä. Tutkimukseni antaa jatkotutkimusehdotuksia, jotka heijastuvat oman tutkimustyöni tuloksista ja teoreettisesta katsauksesta aiempaan tutkittuun tietoon. Varusmiespalvelus antaa hyvin mielenkiintoisen tutkimusympäristön. Ajatukseni on, että varusmiespalvelus luo yksilöille aivan uuden toimintaympäristön, johon tulee sopeutua ja jossa varusmies tulee elämään uudenlaisen arjen ja uudenlaisten toimintatapojen ja tavoitteiden parissa, samalla tutustuen uusiin ihmisiin. Ajattelen, että asepalvelus voidaan nähdä myös hyvin merkittävänä ajanjaksona nuoren elämässä, jonka sisällöllä ja onnistumisella saattaa olla kauaskantoiset vaikutukset yksilön elämässä. Uskon, että varusmiespalvelus voi vaikuttaa esimerkiksi nuoren itsetuntoon, kokemukseen kyvykkyydestä, sosiaalisiin taitoihin sekä ryhmätaitoihin. Toisaalta osalle nuorista asepalvelus on vain pakollinen suoritettava tehtävä, jolla ei välttämättä loppujen lopuksi ole suurempaa merkitystä hänen elämässään tai yksilö ei tunnista saaneensa lainkaan tai juurikaan hyötyä varus-

miespalveluksen suorittamisesta. Uskon, että nuorten ennakkoasenteilla varusmiespalvelusta kohtaan on suuri merkitys siihen, millä motivaatiolla ja odotuksilla he aloittavat palveluksensa. Motivaatiolla taas on oletettavasti merkitys palvelun suorittamiseen. Koska asepalvelus voidaan nähdä velvollisuutena taikka pakollisena osana nuoren miehen elämänsä aikana, on mielestäni aiheellista tutkia sitä, miten nuori koee oman hyvinvointinsa tämän ajanjakson aikana. Ajatukseni on se, että kokemus ryhmään kuulumisesta, osallisuudesta ja sosiaalisten suhteiden tyydyttävä taso ovat erittäin merkittävää varusmiespalveluksen ympäristössä. Näillä sosiaalisen hyvinvoinnin osa-alueilla ja niiden toteutumisella varusmiespalveluksen ympäristössä voi olla merkittäviä vaikutuksia yksilön palvelusviihtyvyyteen ja -motivaatioon. Varusmiespalveluksessa viihtyvä ja motivoitunut nuori on hyödyksi monella tapaa yhteiskunnalle ja myös yksilön hyvinvoinnin kannalta vaikutukset ovat merkittäviä.

Lähteet

1285/2016, Nuorisolaki. Asetettu Helsingissä 21.12.2016. Saatavana osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>>

1438/2007, Asevelvollisuuslaki. Asetettu Helsingissä 28.12.2007. Saatavana osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438>>

Aalberg, Veikko, Siimes, Martti, 2007. Lapsesta aikuiseksi: nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Nemo, Helsinki.

Ahokas, Marja, Ferchen, Maija, Hankonen, Nelli, Lautso, Anita, Pyysiäinen, Jarkko, Sosiaalipsykologia 2012. Sanoma Pro OY, Helsinki.

Allardt, Erik (1993) Having, loving, being: an alternative to the Swedish model of welfare research. Teoksessa: Nussbaum & Sen (toim.) The Quality of Life. Clarendon Press, Oxford.

Asevelvollisuus, päivitetty 16.3.2021, Findikaattori. Saatavana osoitteessa: <<https://findikaattori.fi/fi/99>>

Eckersley, R. (2000). The mixed blessings of material progress: diminishing returns in the pursuit of happiness. Journal of Happiness Studies vol. 1, no. 3, pp. 267-292

Havighurst, Robert James, 1982. Developmental Tasks and Education. New York: Longman.

Hiltunen, Leena 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Jyväskylän yliopisto. Saatavana osoitteessa: <[Http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf](http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf)>

Hoikkala, Tommi, Salasuo, Mikko, Ojajärvi, Anni, 2009. Tunnetut sotilaat. Varusmiehen kokemus ja terveystaju. Nuorisotutkimusseura, Helsinki.

Huttunen, Jussi, 2010. Mitä terveys on? Lääkärikirja Duodecim, 5.11.2020. Saatavana osoitteessa: <<https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00903>>

Hyvinvointi, Hyvinvointi- ja terveyserot, Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, päivitetty 4.9.2020. Saatavana osoitteessa: <<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>>

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa, Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje, Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019. Saatavana osoitteessa: <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2019.pdf>

Junttila, Niina, 2015. Kavereita nolla: lasten ja nuorten yksinäisyys, Helsinki, Tammi.

Kaartin Jääkäriyrykmentti, Maavoimat, n.d, Saatavana osoitteessa: <<https://maavoimat.fi/kaartin-jaakarirykmentti>>

Kananen, Jorma, Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 2011.

Kananoja, Aulikki, 2010. Sosiaalityön asiakastyön menetelmät ja orientaatiot: Asiakastyön yleiset lähtökohdat. Teoksessa Kananoja, Aulikki, Lähteinen, Martti, Marjamäki Pirjo. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. 2. uudistettu painos. Helsinki: Tietosanoma.

Karvonen, Sakari, Koetun hyvinvoinnin tila tunnuslukujen valossa, 2019. Teoksessa Suomalaisten hyvinvointi 2018. Kestilä, Laura, Karvonen, Sakari (toim.), Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2019.

Keltinkangas-Järvinen, Liisa, Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot, 2010, Helsinki, WSOY.

Kemppainen, Lauri, 2020. Palvelusmotiivit – Miksi varusmiespalvelus suoritetaan? Maanpuolustuskorkeakoulu. Saatavana osoitteessa: <<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/177717/SM1494.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>

Ketään ei jätetä yksin, Maavoimat.fi, 17.10.2019. Saatavana osoitteessa: <<https://maavoimat.fi/-/ketaan-ei-jateta-yksin>>

Kutsunnat onnistuivat koronatilanteesta huolimatta – yli 74 prosenttia määrättiin palvelukseen, 18.12.2020, Maavoimat. Saatavana osoitteessa: <<https://maavoimat.fi/-/kutsunnat-onnistuivat-koronatilanteesta-huolimatta-yli-74-prosenttia-maarattiin-palvelukseen>>

Köngäs, Päivi, Naisia haki armeijaan taas ennätysmäärä ja yksi heistä on Anniina Paananen – silti menee vielä vuosia ennen kuin Suomessa nähdään naiskenraali, 14.3.2021 Yle.fi. Saatavana osoitteessa: <<https://yle.fi/uutiset/3-11834606>>

Leemann, Lars, Kuusio, Hannamaria & Hämäläinen, Riitta-Maija 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla osoitteessa: <https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf/>

Lehesjoki, Matti, 2018. Varusmiespalveluksen varhainen keskeytyminen terveydellisistä syistä, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.

Leinonen, Minna, Otonkorpi-Lehtoranta, Katri, Nikkanen, Risto, 2017, Naisten ja miesten vuorovaikutus ja osallisuus asepalveluksessa tasa-arvon näkökulmasta, Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Työelämän tutkimuskeskus. Saatavana osoitteessa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/102294/WP_ty%c3%b6raportti%2096%202017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lyyra, Nelli, Juntila, Niina, Tynjälä, Jorma, Välimaa, Raili, Nuorten yksinäisyys on yhteydessä lisääntyneeseen oireiluun ja lääkkeiden käyttöön, 2019. Lääkärilehti. Saatavana osoitteessa: <<https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/alkuperaistutkimukset/nuorten-yksinaisyys-on-yhteydessa-lisaantyneeseen-oireiluun-ja-laakkeiden-kayttoon/>>

Maavoimien joukko-osastot, maavoimat, n.d. Saatavana osoitteessa: <<https://maavoimat.fi/joukko-osastot>>

Malinen, Johanna, 8.7.2019, Monen armeija-aamut päättyvät kahden ensimmäisen viikon aikana - lue neljä faktaa varusmiespalveluksen keskeyttämisestä, Uutiset, Yle. Saatavana osoitteessa: <<https://yle.fi/uutiset/3-10866858>>

Niemelä, Pauli (toim.), Hyvinvointi ja ihmisoikeudet teoksessa Hyvinvointipolitiikka, 2010. WSOYpro Oy, Helsinki.

Pandemiassakin suomalainen luottaa presidenttiin, poliisiin ja puolustusvoimiin, Suomalaisen yhteiskunnan luottamusranking 2021, 8.6.2021, Elinkeinoelämän valtuuskunta, EVA. Saatavana osoitteessa: <<https://www.eva.fi/blog/2021/06/08/pandemiassakin-suomalainen-luottaa-presidenttiin-poliisiin-ja-puolustusvoimiin/>>

Pekkarinen, Virva-Liisa, 7.9.2009, Elämänkaaren eri vaiheet, Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteessa: <https://oppimateriaalit.jamk.fi/elinikainenohjaus/files/2015/06/elamankaaren_eri_vaiheet.pdf>

Pessi, Anne Birgitta, Seppänen Marjaana, Yhteisöllisyys, 2011, teoksessa Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta, toim. Saari, Juho. Gaudeamus, Helsinki.

Pirhonen, Jari, Jolanki, Outi, Tuominen, Katariina, Jylhä, Marja (2018) Hyvän elämän edellytyksiä etsimässä - SoWell-tutkimushanke keskittyy sosiaaliseen hyvinvointiin ja sen parantamiseen. Gerontologia

Puolustusvoimien tutkimuslaitos – Tiedolla tulevaisuuteen, esite 2021. Saatavana osoitteessa: <<https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/5874618/PVTUTKL+esite+2021.pdf/bd7af21b-9736-19c0-d8e9-3b9e93f41580/PVTUTKL+esite+2021.pdf?t=1613981044342>>

Puustinen, Marja, Sosiaaliset suhteet edistävät aivojen ja mielen tervettä, 4.3.2020, psykologilehti.fi. Saatavana osoitteessa: <<https://psykologilehti.fi/sosiaaliset-suhteet-edistavat-aivojen-ja-mielen-terveytta/>>

Raijas, Anu, Arjen hyvinvointi ja mahdollisuudet sen mittaamiseen. Työselosteita ja esitelmää, Kuluttajatutkimuskeskus 2008. Saatavana osoitteessa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152397/Arjen_hyvinvointi_ja_mahdollisuudet_sen_mittaamiseen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Saari, Juho, Hyvinvoinnin kentät, 2011. Teoksessa Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta, Toim. Saari, Juho. Gaudeamus, Helsinki.

Salmela, Jaana, Koetun sosiaalisen tuen, pätevyyden, itsearvostuksen ja liikunnan yhteyksiä nuoruusiän kasvuvuosina, 2006. Saatavana osoitteessa: <<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/18015/951-39-2490-4.pdf?sequence=1>>

Salo, Mikael, 2008. Determinants of Military Adjustment and Attrition During Finnish Conscript Service, (Varusmiespalvelukseen sopeutumisen ja palveluksen keskeyttämisen ennustetekijät). Väitöskirja. Tampereen yliopisto ja Maanpuolustuskorkeakoulu. Helsinki, Saatavana osoitteessa: <<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67908/978-951-44-7470-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>

Salo, Mikael, 2011, United We Stand – Divided We Fall: A Standard Model of Unit Cohesion. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Unigrafia, Helsinki. Saatavana osoitteessa: <<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/27252/unitedwe.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>

Sosiaaliset suhteet, mielenterveys, terveystieto, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö, n.d. Saatavana osoitteessa: <<https://www.yths.fi/terveystieto/mielenterveys/sosiaaliset-suhteet/>>

Suomalainen asevelvollisuus, 2010. Puolustusministeriö. Painoyhtymä, Helsinki. Saatavana osoitteessa: <https://www.defmin.fi/files/1648/Suomalainen_asevelvollisuus_plmv2_2010.pdf>

Tietoa meistä, n.d., puolustusvoimat.fi, Saatavana osoitteessa: <<https://puolustusvoimat.fi/tietoa-meista>>

Tutkimuslupapäätös, JR1837, 02.07.2021. Pääesikunta, Koulutusosasto, Helsinki.

Osallisuuden edistäminen, päivitetty 29.10.2020, Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavana osoitteessa: <<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen>>

Uusitalo, Hannu, Simpura, Jussi, Erik Allardt hyvinvoinnin tutkijana, 2020. Saatavana osoitteessa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140729/YP2005-6_Uusitalo%26Simpura.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vainikainen, Janne, n.d., Likert-asteikko kyselyssä, Saatavana osoitteessa: <<https://www.zef.fi/fi/blogi/likert-asteikko>>

Vainikainen, Tuula, 2010. Armeijaan vai ei? Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim, saatavana osoitteessa: <<https://www.duodecimlehti.fi/duo98865>>

Varusmies 2021, Opas varusmiespalvelukseen valmistautuvalle, Puolustusvoimat, 2021. Saatavana osoitteessa: <https://maavoimat.fi/documents/1948673/59593990/Varusmies_2021_suomi_saavutettava.pdf/7246b0e8-4c38-33bf-c68c-0e120d2bf093/Varusmies_2021_suomi_saavutettava.pdf?t=1612789814699>

Varusmiespalvelus ja –koulutus, n.d. intti.fi, Saatavana osoitteessa: <<https://intti.fi/palveluksessa>>

Varusmiehet tyytyväisiä palvelukseen – keskeyttämisen määrä vakiintunut, 2.3.2020, Pääesikunta, Puolustusvoimat. Saatavana osoitteessa: <<https://puolustusvoimat.fi/-/varusmiehet-tyytyvaisia-palvelukseen-keskeyttamisten-maara-vakiintunut>>

Vesa Suvi, Santalahti, Ville, Nieminen, Ville, Nikunlaakso, Riku, Reuna, Kaisa, Niemi, Mervi, Ketonen, Eeva-Leena, Kouvonen, Anne, Lintula, Lotta, Salo, Paula, Luukkainen, Karoliina, Salenius, Maria, Oksanen, Tuula, Sosiaalinen hyvinvointi ja sen tiedolla johtaminen, Valtioneuvoston kanslia, Helsinki, 2020.

Saatavana osoitteessa:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/322328/VNTEAS_2020_52.pdf?sequence=1>

Yhteisöllisyys, Opettajille ja kasvattajille, Opetushallitus, n.d. Saatavana osoitteessa: <<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys>>

Tutkimuksen saatekirje

Hei,

olen Alise Toivanen, Metropolia Ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelija. Työstän tällä hetkellä opinnäytetyötäni, jonka tavoitteena on saada tietoa varusmiesten koetusta sosiaalisesta hyvinvoinnista varusmiespalveluksen aikana.

Pyydän teitä vastaamaan lyhyeen kyselyyn edellä mainittuun aiheeseen liittyen. Vastaukset käsitellään täysin anonyyminä, eikä vastaajan henkilöllisyys tule ilmi tutkimusta tehdessä. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Jokainen vastaus on arvokas ja tutkimustiedolla saadaan ajankohtaista sekä tärkeää tietoa varusmiesten hyvinvoinnista. Voit vastata kyselyyn helposti älypuhelimella, tietokoneella tai tabletilla.

Tässä linkki kyselyyn:

<https://forms.gle/zair66dRtdVc1WxD6>

Sekä QR-koodi, jonka voit skannata puhelimellasi:

Suuri kiitos vastauksestasi!

- Alise Toivanen

Kyselylomake

Varusmiesten koettu sosiaalinen hyvinvointi varusmiespalveluksen aikana

Kyselyn avulla pyritään selvittämään varusmiesten kokemuksia sosiaalisesta hyvinvoinnista varusmiespalveluksen aikana.

Kyselylomake koostuu väittämistä, joihin vastausvaihtoehdot ovat:

- 1 - täysin eri mieltä
- 2 - hieman eri mieltä
- 3 - en osaa sanoa
- 4 - hieman samaa mieltä
- 5 - täysin samaa mieltä

Lisäksi osassa kysymyksistä on avoin jatkokysymys, johon vastaaminen on vapaaehtoista.

[Redacted] [Vaihda tiliä](#)

*Pakollinen

Ikä *

- 18-20
- 21-23
- 24-26
- 27+

Sukupuoli *

- Mies
- Nainen
- Muu

11. Jos vastasit edelliseen kysymykseen olevasi eri mieltä (vaihtoehdot 1 ja 2) ja koet tyytymättömyyttä, kerro miten tyytyväisyytesi siviilielämän sosiaalisten suhteiden osalta kasvaisi.

Oma vastauksesi

12. Saan pitää tarpeeksi yhteyttä siviilielämän läheisiin. *

	1	2	3	4	5	
Täysin eri mieltä	☐	☐	☐	☐	☐	Täysin samaa mieltä

13. Siviilielämän sosiaaliset suhteet (ystävät, perhe, puoliso ja muut läheiset) ovat minulle voimavara. *

	1	2	3	4	5	
Täysin eri mieltä	☐	☐	☐	☐	☐	Täysin samaa mieltä

14. Koen oloni yksinäiseksi palveluksen aikana. *

	1	2	3	4	5	
Täysin eri mieltä	☐	☐	☐	☐	☐	Täysin samaa mieltä

15. Jos vastasit edelliseen kysymykseen olevasi samaa mieltä (vaihtoehdot 4 ja 5), kerro miten koet olosi yksinäiseksi.

Oma vastauksesi

16. Olen löytänyt varusmiespalveluksesta läheisiä ystäviä. *

	1	2	3	4	5	
Täysin eri mieltä	☐	☐	☐	☐	☐	Täysin samaa mieltä

17. Varusmiespalveluksen sisäiset sosiaaliset suhteet ovat toimineet voimavarana palveluksen aikana. *

	1	2	3	4	5	
Täysin eri mieltä	☐	☐	☐	☐	☐	Täysin samaa mieltä

18. Lopuksi voit kertoa vapaasti kokemuksistasi sosiaalisesta hyvinvoinnistasi varusmiespalveluksen aikana.

Oma vastauksesi

Kysely on päättynyt, tallenna vastauksesi painamalla "Lähetä" painiketta.
Kiitos vastauksestasi!

Lähetä

Tyhjennä lomake